مانیفێستی ئەدەبی کرێکارانی لەشفرۆش(*) و دیدارێک سەبارەت بەو مانیفێستە.. نووسین و سازدانی: دەیڤد سیلڤەربەرگ

وەرگێڕانی ئامادەکردنی لە ئینگلیزییەوە: عەبدوڵا سڵێمان(مەشخەڵ)

دەقی مانیفێستی کرێکارانی لەشفرۆش

جاران وا بیر دەکرایەوە کە لەشفرۆشیی ئاستەنگێک بێت لەسەر ڕێی ڕزگاری ژنان. ئێستا بەلای هەندێکەوە، ئەمە نوێنەری خۆڕاگری خەباتی ژنانین لەسیستەمی باوکسالاریی و سەرمایەداریەداریدا- ئەمەلانیکەم باوەڕی ئەو تاقمە لەلەشفرۆشەکانی سپیپێستی، سێکسواڵ، لەش و ڕەگەزلێکچووی لەش ڕێکەوپێکن کەپێویستییان نییە لەگەڵ کڕیارەکانیاندا سێکسیان هەبێت. ئەمانە ئەو کرێکارانەن کەپرۆفایلی ورشەداری میدیاییان پێشکەش دەکرێ وەکوو ئایکۆنی فیمینیستی پیایاندا هەڵدەدەن. بەڵام"چەترەسوورەکە" (لەشفرۆشی)زۆر بەرینترە جەماوەرێکی گەورە دەگرێتەبەر، وەکوو : یاوەرە دەڵاچییەکان (ئەوپیاو و ژنانەی وەکوو هاوژین بەکرێ دەگیرین)، خوشەویستی کرێگرتە، سەماکەرە ڕووتەکان، ،زۆرانبازانی سێکسی، نمایشکارانی بەردەم زوومی کامیراکان، مەدیەکارە ئەفسووناوییەکان و ئەکتەرە کەوەرەکانی فیلمی پۆڕن و کۆمەڵێکی زۆری جێندەر و ڕەگەز و توانایی تر لەخۆدەگرێت. کار و شوناسی ئەمە پانوپۆڕ و بەربڵاو و هەمەچەشنە بەئەندازەی خودی چالاکی سێکسیی. ئێمەین کە لەسەر شەقامەکان، لەیانەکان، لەژووری ئوتێلەکان و ئاهەنگی شەوانی ژێرزەمینەکان کار دەکەین. ئێمە خەونەکان دەهێنینە دی بۆ ئەوەی جێگایەکمان هەبێت تیایدا بخەوین. ئێمە لە بازارێکدا بازرگانی دەکەین کەسیاسەتمەداران و پۆلیس بەردەوام لەپێناو"بەرگری لەشکۆ و سەلامەتی خۆمان"دەیسووتێنن. ئێمە پاژنەی پێڵاوەکانمان بەرزە و دڵەڕاوکەشمان بەرزتر. ئەمە کۆمەڵێ چیرۆکی هەنسکداری لەشفرۆشانی دەشکاو نییە. ئەمە گەواهینامەیەکە لەژیان لەژێرخانی گوتاری سێکسواڵێتییەوە،لەگەڕانی کەنارییەکانی ناو کانەخەڵووزە بەردەکانی سێکس و جێندەر و چین و ڕەگەز و خاوەن پێداویستییە تایبەتەکان. ڕەنگە ئێمە لەسەر مێزەکە سەما بکەین، بەڵام داوای بەردەوامان

ئەوەیە کە لەبەر مێزەکە دابنیشین.
کرێکارانی لەشفرۆشی جیهان، یەکگرن!
ئەمە مانیفێستی کرێکارانی لەشفرۆشانە.

تێبینی : چەند وشەیەکی فرە زەحمەت هەبوون لەم دەقە کورتەی سەرەوە کە وەرگێڕانیان بۆ کوردی ئاسان نەبوو، چونکە هاوواتایان لە زمانی کوردیدا بوونی نییە. بەڵام هەوڵمداوە وشەی زۆر نزیک لەواتاکەیان دابنێم. سوپاسی زۆرم بۆ هاوڕێم سەڵمانی قاسمیانی(کاکە) کە بەم وەرگێڕانەدا چووەوە و هەندێ سەرنج و تێبینی بەسوودی پێبەخشیم.

دەقی دیدارەکە

زۆر بە دەگمەن خوێنەری کورد و ڕۆژئاوا چانسی ئەزموونکردنی خوێندنەوەی شیعر و پەخشان و بینینی ئەو وێنە هێڵکارییانەیان هەیە، کە لەلایەن کرێکارانی لەشفرۆشەوە(کرێکارانی کردە شینەکان) نووسراون و کێشراون. بەڵام لە ساڵی ٢٠١٩، دوو ئەنتۆلۆجیا لە یەک مانگدا بڵاو بوونەوە، کە بروسکەئاسا تیشکیان خستەتە سەر بەدگۆیی و بەدحاڵیبوونێکی بەربڵاو.
مانیفێستی کرێکارانی لەشفرۆش ، ئەنتۆلۆجیای نووسین و کاری هونەری کە لەلایەن کرێکارانی لەشفرۆشەوە نووسراون (١٠٤ لاپەڕەیە) و لەلایەن دەزگای پەخشی تەرنترییەوە بڵاو کراوەتەوە، کەی کاسیرەر سەرپەرشتی کردووە و هەروەها هەستەینگ ڤەرس ، ئەنتۆلۆجیای شیعری کرێکارانی لەشفرۆش (١٩٢ لاپەڕەیە) و لەلایەن دەزگای پەخشی ئارسناڵ پاڵپ، بڵاوکراوەتەوە، ئەمبەر داون و جەستن دەچارم سەرپەرشتیان کردووە.
ئەم نووسینانەی لەلایەن ئەو کرێکارانەی کە لە بواری لەشفرۆشیدا ئیش دەکەن و نووسراون و لەم کتێبەدا بڵاو بوونەتەوە، بەوە دەناسرێنەوە کە سەکۆیەک فەراهەم ناکەن بۆ دوان دەربارەی بەرزی و نزمی و بەهاوتایی کاری لەشفرۆشی.
مانیفێستی ئەدەبی کرێکارانی لەشفرۆشان بە بیست و شەش کورتەیەمان و شیعر و کاری هونەریی، بەوە دەرخستنی نووسین و داهێنانی هونەری ناسک و باوەڕی تایبەت بە کرێکارانی کردە شینەکانی کەنەدا و ئەمریکا و ئوسترالیایە. ئەم ئەنتۆلۆجیایە سەلماندی کە جەماوەری هەیە و لە مانگی تشرینی یەکەمەوە تا ئێستا ئەو ١٠٠٠ دانەیەی کە چاپ بووبوو، فرۆشرا و لە کتێبخانەکاندا نەما.
سایتی گۆڤاری (NOW) کەوتە گفتوگۆ و قسەکردن لەگەڵ کەی کاسیرەری تەمەن ٢٢ ساڵ، ژنە شاعیری لەشفرۆش لە شاری ڤانکووڤەر کە بۆ ماوەی هەژدە مانگیش لە شاری تۆرۆنتۆی کەنەدا ژیاوە، دەربارەی ئەوەی چی هانیدا بۆیەکەمجار ئەو ئەنتۆلۆجیایە بڵاو بکاتەوە و چۆن ئەو

ئازایەتییەی لەخۆیدا بەرجەستە کردەوە کاتێک کەلەسەر ستەیجی شاری تۆرۆنتۆ کراوتر دەربارەی گەڕان و کاری لەشفرۆشی خۆیان دەدوا و هەورەها خۆیان زیاتر لە چ دەقێک لە مانیفیستی ئەدەبی کردە شینەکاندا دەبیننەوە.

سایتی ناو : بۆ ویستت سەرپەرشتی ئەو ئەنتۆلۆجیایە بکەیت؟
کەی کاسیرەر : کاتێک وەک کرێکارێکی لەشفرۆش هاتمە دەرەوە و بەوپەڕی کراوەییەوە کەوتمە قسەکردن لەگەڵ خەڵک، ئەو شتە گەورەیەم بۆ دەرکەوت ئەوە بوو کە خەڵکیکی زۆر لێم نزیک دەبوونەوە و سوپاسیان دەکردم کە لەوبارەوە قسان دەکەم و پێیان دەگوتم کە ئەوانیش کرێکاری لەشفرۆش بوونە و بەڵام هەرگیز ئەو واقیعەی ژیانی خۆیان لەگەڵ کەسدا باس نەکردووە. من ئەمەم چەندیجار گوێم لێبووە. بۆیە منیش ویستم ڕێگایەک بدۆزمەوە، ئەویش بە بەکارهێنانی باسکردنی لایەنی تایبەتی ژیانی خۆم تا یارمەتی خەڵکانی تریش بدەم بۆ ئەوەی ئەوانیش چیرۆکەکانی خۆیان بگێڕنەوە. منیش ئەم بیرۆکەیەم، بیرۆکەی ئەنتۆلۆجیای کرێکارانی لەشفرۆشم بۆ دەزگای چاپ و پەخشی تۆرنتری (کە دوو بنکەی هەیە کە یەکیان لە پۆرتلاندی ئەمریکا و ئەویتریان لە هەرێمی بریتیش کۆڵۆمبیای کەنەدایە) کە ناسراوە بە چاپکردنی کتێب دەربارەی فرە هاوسەری و پەیوەندی ئەلتەرناتیڤانە، باس کرد. خۆشبەختانە ئەوانیش وتیان کە دێنە پشت ئەم پڕۆژەیەوە.

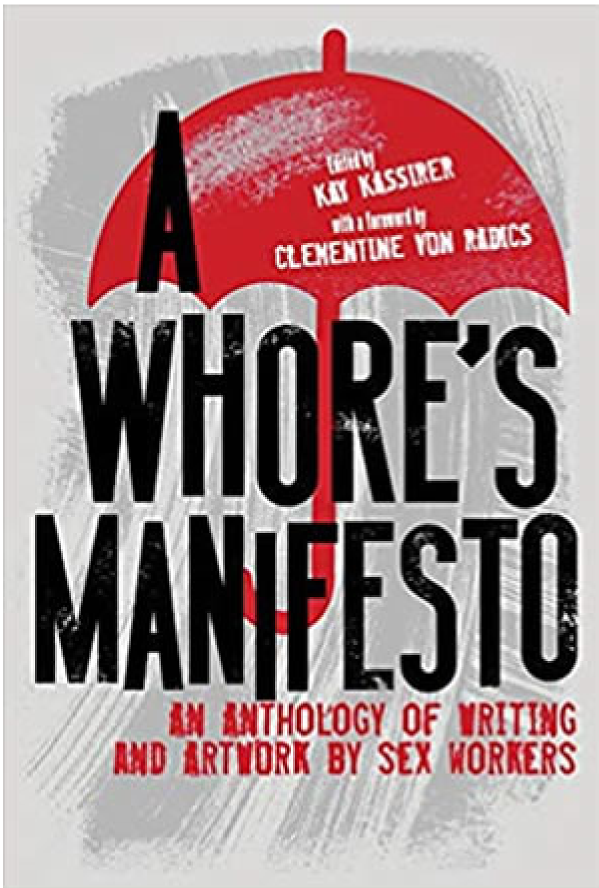

سایتی ناو : تۆ وەک کرێکارێکی لەشفرۆش کاتێک شیعرت دەخوێندەوە، زۆر کراوە بوویت دەربارەی ژیانی خۆت، ئەو پرۆسەیە چۆن بوو؟

کەی کاسیرەر: تا ڕادەیەکی زۆر لەسەر شانۆ و لەناو قسەکردن بە خەڵکدا گەورە بووم. دوای ئەوەی بووم بە کرێکاری لەشفرۆش چەند ساڵێکی برد تا کەوتمە نووسین . کاتێکیش لە ساڵی ٢٠١٦ لە گروپی (شیعری سلام Slam Poetry)ی تۆرەنتۆ بووم،(**) سەرپەرشتیارەکەمان چاەڕێی بیتش پێیگوتم (پەمباشە لەسەر ئەزموونی لەشفرۆشیش بنووسیت، ئەگەر پێتخۆشە و ئاسایە بەلاتەوە.) زۆربەیجار خەڵکانێکی زۆر ئەوانەی هاتنە ئەو بوارەوە لەلایەن کۆمەڵگەوە ڕووبەڕووی تووندتیژی و گۆشەگیری بوونەوە، بەڵام جێی سەرسوڕمانە ببینین بینەران یان گوێگران نە ڕقیان لەم دەبێتەوە و نە دەیان کەنەی تێدایە، کاتێ شیعرێک دەبارەی ئەزموونی لەشفرۆشی خۆم دەخوێنمەوە.

سایتی ناو : چ دەقێک لەناو مانیفێستی ئەدەبی لەشفرۆشان لە دەقەکانی تر زیاتر ڕوحی دواندووی، جا چ سورپرایز یان بەهێز یان چێژبەخش بێت؟

کەی کاسیرەر : بەلای منەوە دەقێک کە قایلمەندی شەخسیم بوو و ئالوودەی بووم بریتی بوو لە شیعری (ڕێژەک) کەلەلایەن سترەبەریێوە نووسراوە. شیعرەکە دەربارەی ئەوەیە کە چۆن ڕێژەک واز لە کاری لەشفرۆشی دەهێنێ و سەرباری شتگەلێکی باش – با زۆر خراپیش بێت –

لەگەڵ کەسانێکی سەیر،گەڕۆک، بەتوانا، لەش بە تاتوو نەخشێنراوەوە بەرخورد دەکەن. ئەمە ئەو ئەرکەیە کە زۆرترین سەربەستییان تێیدا هەیە. هەروەها دەشزانم ئەو هەستەش ناسینەوەی ئەوەیە کە کارێکی تر نابینم بواری ئەوەم پێببەخشێ تا کەنتڕۆڵی ژیانم بکەم کە دەست و پێم ئاوەڵا بکات بۆ پەیداگری لەسەر باشبوونەوە و شیعر و ئەو پارەیەی کە پێویستمە بۆ ژیان، پەیدای بکەم. لە فرۆشگایەک ئیشم دەکرد و بەهۆی ترسی دەستدرێژییەوە کە بەوهۆیەوە ترسام بگەڕێمەوە بۆ سەرکار،دەرکرام. ئەمەش ڕێک وەک سترێ بەڕێش دەنووسم هەنگێ ڕۆژێک وازبهێنم ، بەڵام ئێستا کاری لەشفرۆشی دەکەم.

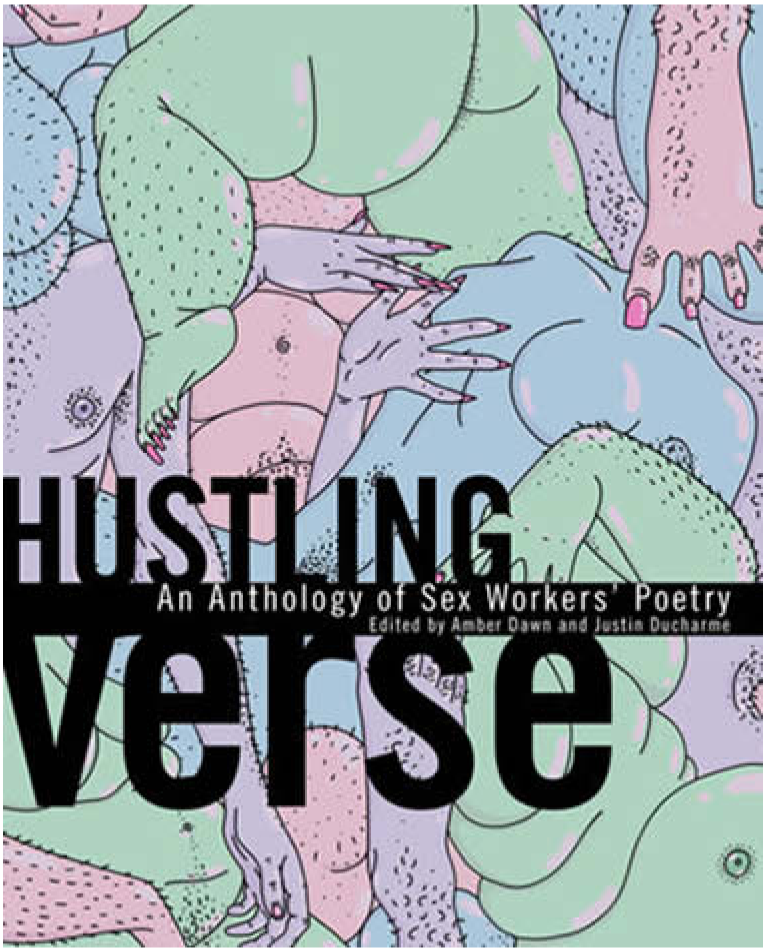

سایتی ناو : ئایا چەند جێی ناڕەحەتیتە کە دەبینیت کرێکارانی لەشفرۆش بەپێی پێویست لە کەنەدا و ئەمریکا لە بوارەکانی هونەر و ئەدەب نوێنەرایەتی ناکرێن؟

کەی کاسیرەر : ئەوە لە هەموو جێگایەک بەپێی پێویست نوێنەرایەتی ناکرێن. زۆر زەحمەتە بە ئەمە باسی چیرۆکەکانی ترس لە پاشقوول و توونـدوتیژی و دەسـتگیرکردنمان بکەیـن. میـدیا و هۆیەکـانی ڕاگەیاندینیش بە دەگمەن بەدروستی تێیدەگەن. جارێکیان دەبووایە لەدەرەوەی خانووی هاوماڵەکەی پێشووم دابنیشم، چونکە دەیانویست

سەیری فیلمێک بکەن کە کرێکارانی لەشفرۆش بە ناشرینی دەردەخست و ئازاریان دەدان. بۆیە پێم خۆش نەبوو تەماشای ئەو جۆرە دیمەنانەی کاری لەشفرۆشی بکەم.

سایتی ناو : دەتەوێت خوێنەر دوای خوێندنەوەی مانیفێستی ئەدەبی لەشفرۆشان، چی دەربارەی کرێکاری لەشفرۆش فێر بێت؟

کەی کاسیەر : بە ئەو کەسانەی کە کاری لەشفرۆشی ناکەن، دەمەوێت ئەوە بزانن کە توانای فراوانبوونەوە و جیاوازی چیرۆکەکانمان چەنن و چۆن گۆشەنیگاکانمان تێکەڵی یەکتر دەبن و سێبەر دەخەنە سەر یەکتر. بۆ ئەوانەشی کە کرێکاری لەشفرۆشن، دەمەوێت ئەوە بزانن کە چەندین دەزگای چاپ و بڵاوکردنەوە هەن ئامادەن و دەیانەوێت لەگەڵ ئەواندا ئیش بکەن و جەماوەرێکیش هەیە دەیەوێت گوێبیستی ئەو شتانە بێت کە کرێکارانی کردە شینەکان دەیڵێن.(***)

دوو پەراوێز عەبدوڵا سەڵمان(مەشخەڵ) ئامادەی کردووەن.

() ویستم لە بری لەشفرۆش وەک وشەیەکی ناگونجاو (کردە شین) دابنێم ئەویش وەک ئاماژەیەک بە سایتە شینەکان، بەڵام دواتر هاتمە سەر ئەوەی کە لەشفرۆش ڕوونتر و بێپەردەتر گوزارشت لە دۆخەکە دەکات وەک خۆی بهێڵمەوە. () **Slam Poetry جۆرە پێشبڕکێیەکی شیعرییە کە یەکەمجار لە ساڵی ١٩٨٦ لە ئەمریکا سەریهەڵدا و مارک سمیس یەکەم شاعیر بوو کە ئەم هونەرەی گرتەدەست. کە شاعیرەکان بە نۆبەت شیعرەکانیان زارەکییانە بە ئامادەبوونی خەڵک و گوێگر و دادوەر، دەخوێننەوە. کەچی ئەم ستایلە لە شیعر وتن بەزۆری لە قاوەخانەکان و هەندێکجار چێشتخانەکان دەنە سازکردن، شاعیر هەموو تواناکانی زمان و ئاخاوتن بەکار دەهێنێت بۆ ئەوەی سەرنجی گوێگر بۆ شیعرەکەی ڕابکێشێت، ئەمجۆرە شێوازە شیعرییە تایبەتمەندییەکی شیعری خۆرئاوایە.** ()کەی کاسیەر شاعیرێکی زارەکیی و قسەکەر و ڕێکخەر و

هەڵسوڕاوە.

سەرچاوەکان : سایتی گۆڤاری (NOW) ی ٢٧ تشرینی دووەمی ٢٠١٩
https://nowtoronto.com/culture/books-culture/a-whores-manifesto-kay-kassirer-sex-work
https://www.amazon.ca/Whores-Manifesto-Anthology-Writing-Artwork/dp/1944934898

لە هەگبەی بەتاڵی نووسەری کوردەوە.. سەدیق سەعید ڕواندزی

زۆرجار لە کۆمەڵگەی ئێمەدا دەگوترێت:_(سیاسی و سەرکردەکانمان دەست بەرداری سیاسەت و کورسی فەرمانڕەوایەتیکردن نابن، ئەگەر تەمەن و لایەنی تەندروستی و هزری و یادەوەریشیان بەرەو هەڵکشان چووبێت) بەڵکو تا دەمرن، وەك بتێکی سیاسی دەمێننەوە و پیرۆز دەکرێن. بەڵام پێ دەچێت هەمان بێچوون، بەشێکی زۆری نووسەرانی ئێمەش بگرێتەوە. بەو مانایەی ئەگەرچی ئەوانیش دڵنیانە لەوەی کە هەگبەکەیان بەتاڵ بووە و کەوتوونەتە خولانەوە بە دەوری وشە و گوتنەوەی هەندێك بابەت و نووسین کە نیو سەدە پێشووتر دەیانگوتەوە، کەچی هێشتا بوێری ئەوەیان نییە دەست بەرداری نووسین ببن و بێڵن ئەزموونەکەمان بە سەرچووە. بێگومان هەر کاتێکیش نووسەرێك، ئەدیبێك، نەیتوانی شتێکی تازە و نوێ بڵێت، ئیدی لە سەر خەرمانی ڕابردووی دەژیت و هەمان ئەو شتانە دەڵێتەوە، کە پێشتر هەموومان زیاد لە جارێك گوێبیستی بووینە. یەکێك لەو نووسەرانەی چارەگە سەدەیەك زیاترە، خووی بە هەندێك وشە و دەستەواژەی پەروەردەیی و کۆمەڵایەتی و سایکۆلۆژی گرتووە (شێرزاد حەسەن) ە. ئەم نووسەرە، کە لە کۆتایی هەفتاکانی سەدەی ڕابردوودا، شێوازێکی دیکەی لە تیمەی چیرۆك و پاڵەوانسازیی هێنایە نێو ڕەوتی چیرۆکی کوردی، لە ئێستادا هەمان ئەو وشە و بابەتانە دەڵێتەوە، کە پەنجا ساڵ دەبێت دەقی پێوە گرتوون. ئەم نووسەرە، بەردەوام لە نووسینەکانی باسی (دڵڕەقی مرۆڤ، کوڕان و کچان نامۆن بە یەکتری، پەروەردەی سەقەت، ڕاوکردن، ژن کاڵایە، مەرگدۆستی، ڕەشبینی،

کۆمەڵگەی دڵڕەق، داڕمانی بەهاکان، ئێمە کۆیلەین، نەبوونی عەشق و خۆشەویستی) ئەمانە و چەندین وشەی دیکەش دەکات. بە ڕادەیەك خوێنەر ئەگەر نووسینێکی سی ساڵی لەمەو بەری ئەو نووسەر ببینێت و نووسینێکی ئێستاشی بخوێنێتەوە، هەست ناکات نوێکاریی و داهێنان و شتێکی تازەی گوتبێت. ئەم نووسەرە، لەدوو وتاریدا کە لەم دوایيانە لە کوردستانی نوێ بڵاویکردوونەتەوە، هەمان ئەو دەستەواژانە دەڵێتەوە کە دەقی پێوە گرتوون. بێگومان ئێمە لە سەردەمێك دەژین، پێویستیمان بەوە نییە مامۆستا پێمان بڵێت بەها جوانەکانی ژیان نەماون، چونکە خۆمان دەیانبینین، پێویستیمان بەوە نییە وتارێکی پڕ لە باق و بڕیقی ئەو بخوێنینەوە، تا بزانین مرۆڤ چەند دڕندە و خوێنڕێژە و ئێمە چەند لە سەردەمێکی ناشرین و نامیهرەبان دەژین، چونکە ڕۆژانە ئێمە بەر ئەو شتانە دەکەوین. بۆ ئەوەی بزانین مرۆڤ بۆ خۆی دەکوژێت و خۆکوشتن چۆن بۆتە دیاردە، پێویستیمان بەوە نییە ڕۆمانی مرۆڤی هەرزان بخوێنینەوە، وەك ئەوەی ئەو لە وتارێکی درێژیدا باس لەوە دەکات کە ئەم ڕۆمانە ڕۆمانی سەردەمی داڕووخانە. ئێمە لە سەردەمێك دەژین، هەمووومان دەزانین سەردەمی داڕووخانە و ئەدگـــار و خاســـیەتە کۆمەڵـــایەتی و کەســـی و ســـایکۆلۆژیی و پەروەردەیەکانی چین. هەمووومان دەزانین مرۆڤ چەند بێ بەهاو بێ پێگە و سووك بووە، ئیدی پێویستیمان بەوە نییەگوێ لە حیکایەتەکانی مامۆستا بگرین، کە پەنجا ساڵە دەیانڵێتەوە. سەیر لەوەدایە، ئەو هەموو دەقە کاڵ و کرچ و کتێبە بێ ناوەڕۆکانە چاپ دەکرێن، نووسەر شتێکیان لە بارەوە ناڵێت. کوا نووسین و سەرنجەکانی ئەو نووسەرە لە بارەی نەوەی نوێی شیعری دوای ڕاپەڕین، کە شیعرییان بێ بەهاو بێ ناوەڕۆك کرد، تا ئەو ئاستەی هەندێکیان باسی گووکردن لە شیعردا دەکەن (لە ئاییندەدا نموونەی ئەو شیعرانە دەخەینە ڕوو) کوا ڕەخنەکانی مامۆستا لە نەوەی نوێی چیرۆکنووسانی دوای ڕاپەڕین، کە هەندێکیان چیرۆك بە گێڕانەوە دەزانن و هەندێکیشان وا دەزانن بە تەکنیکێکی تازەوە چیرۆکیان نووسیوە، کە محەمەد موکری چل ساڵ لەمەو بەر چیرۆکی پێ نووسیوە؟ کوا هەڵسەنگاندنی بزاوتی ئەدەبی و ڕۆشنبیری ئەم سی ساڵەی دوایی لەلایەن مامۆستاوە؟ کوا ڕۆمان و نۆڤلێتێکی داهێنەرانەی تازەی ئەم نووسەرە، کە حەسار و سەگەکانی باوکمی تێ پەڕاندبێت؟ مەگەر باسکردن لە دڵڕەقی مرۆڤ و نەبوونی خۆشەویستی و میهرەبانی دەمانکاتە داهێنەر؟ تا کۆمەڵگەی مرۆڤایەتی مابێت، ئەو شتانە بوونیان دەبێت، بۆیە هەر نووسەرێك پێی وابێت ئەوانە کەرستەی نووسینن و دەتوانێت سەدان ساڵ لە سەریان بژیت، لە ڕاستیدا بە هەڵە داچووە وبە دەوری وشە دەخولێتەوە. خەرمانەی ڕابردوو کەس ناکاتە داهێنەر، مەگەر نووسەر خۆی شتێکی تازەی پێ

نەبێت، کە جیاواز بێت لەوانەی لە ڕابردوودا گوتوویەتی!

یادەوەریی پیاڵەیەکی بەتاڵ.. فەریدوون سامان

بەرەبەیانە و هێشتا پیاڵەکان
وەکوو چاوە شەکەتەکانم بێدارن
من پرچی ئاڵۆزی خەیاڵ و
بەرەبەیانیش پرچی خاوی خۆرەتاو دەهێنێتەوە،
پیاڵەکان، بە وێنای هەستەکانم شکاون
نەستم ئاسا پەرش و بڵاون…
دەڵێن لە نێوان هەڵدان و شکاندندا
ئەو دەستانەی لە ساتەکانی مەستی رازان و رامان
شەوی تاری شەونخونی تەمەنی تاڵ
بە هەوری ئاوا دەبن
دەست لێکبەرەدەن
.. مات و بێدەنگ
شکستە باڵ
وێنەی مەلی تەریوی نێو قەفەس
گوڵە سپییەکانی یادەوەریمان رەش هەڵدەگەڕێنن.

گوڵە سپییەکان
چەندە سارد و سڕ و خاون
بە شنەی هەناسەی تۆ هەڵدەوەرێن
مەلی تاراوی شکستە باڵی خەوی منیش
روو لە ئاسمانی تەماوییە
لە نێو هێلانەی ساردوسڕی بێ ئومێدییەکاندا بەجێماون.
مەلی بەرەبەیان باڵەکانی بێداری خۆی رادەوەشێنێت
بێ ئۆقرە لەو چاوەڕوانییە بێهوودەیە هەڵپڕووکاوەم
ئاسمان کش و ماتە
نە حەپە حەپی سەگ
نە نووزەی کوکوختییەک

، نە خشەخشی دڵۆپە خوونا وێکی سەر گەڵاکان دێت

بەرەبەیانە و هەموو شتێک بێ چرپەیە
مەگەر کۆستی ئەو چامەیە پڕ کسپەیە
مەلی خەوی چاوی بێداری من نەبێ
باڵەکانی تێکناوە
بۆبێهود□یم دەچریکێنێ،
ئەوە نییە
لە دوورەوە
بۆنی هەناسەت دەکەم
لە دوورەوە
.. تامی ماچەکانت دەکەم

خۆرهەڵات و هەر چەند دەکەم خەوم نایێ
چاوەڕوانی گەیشتن بە دیداری تۆ
بۆتە مەحال،
رێبوارێکی ونبووم
ناونیشانی تۆش وێستگەیەکی نامۆیە
نازانم ئەو شەفەندەرە بێ ئامانە
رێگایەکی سەخت وقاچاخە
کەنارێکی نائارامە
ئاوازی گۆرانیەکی قەدەغەیە،
من کە هەنگاوی قوڕسی رۆژگارم
لە بەهاری تەمەندا تێپەڕی
چاوم کز و مووی سەرم سپی
روانینەکانم مات و ماندوو
گۆچانێکی میهرەبانیش نییە دەستم بگرێت
یان هاودەمێک، ئامێزی تەنیاییم بۆ بکاتەوە،
ئەوە سێبەری منی□
… کۆڵان بە کۆڵان بۆت دەگەڕێ

بەو بەرەبەیانە و هێشتا
ئەستێرە چاوبزەکان نە خەوتوون

تۆش نە ترووسکاییەکم پێد□ بەخشیت
نە مشتێک ئاسوود□یم پێد□ فرۆشێت
نە پیاڵەیەک شەرابی خەستی خەوێکی قووڵم پێد□ نۆشێت،
خۆرهەڵات و مانگیش ل□ پرخەی خەودایە

سەراپا لە نێو خەوێکی قووڵدا خەوتووە
مەگەر ئەوە منم بوومەتە خەونی رەنگاورەنگی پەپوولەیەکی باڵشکاو
خۆزگەی وەریوی گوڵێکی لە بن پێدا پڵیشاو
ل□ باوەشی وەرزێکی نائومێدیدا
ئۆقرەم گرتووە
لەسەر پشتی خەمەکانی ئەو گۆچانە پاڵ کەوتووم
بەرەو نامۆیی ئەبەدی سەرهەڵدەگرم

بەربەیانەو مەلی خەوی تاراوی من
شەپۆلێکی خەمێکی تۆراوە
لەسەر کەناری بێدەنگی شار راکشاوە
یاساوڵەکان چەتەی بیابانن
سروودبێژی سرووتی داڕمانی پەرستگای عەشی ئێمەن
بەسەر یادەوەرییەکانی مێژووی خۆیاندا کەوتوون
ئەڤینی پێدەشتی مەحاڵ تەی دەکەن
دوای تۆ
کێو نەما تاشەبەردی خەیاڵی تۆی لێ هەڵنەکۆڵم
بیابان نەما لە کۆچەکانتدا گەردەلول دامن□ پۆشێت
کوچە وکۆڵانەکانی حەسرەت نەما
بۆت نەگەڕێم وەکو شێت
بووم بە میوانی شۆستەکانی سەرگەردانی
بۆ ماچێ گڕبە سەر شەپۆلی گڕکاندا تێپد□ پەڕیم
سەرماوسۆڵەی زستان بەرگم بوو
قرچەی گەرمای هاوین چەترم

ئەڤینت درەختێک بوو
هەرچەند پەل و پۆ و قەدیان بڕییەوە
رەگی قووڵی لە وەرزێکدا سەرهەڵدایەوە،
دوای تۆ خۆر هەڵات
نازانم مەلی باڵشکاوی خەوی من
بۆ کوێ هەڵفڕیوە..

کتێب: دیدی باو لە وتاری دژە باوەکان لە شیعری هاوچەرخی کوردیدا.. سەدیق سەعید ڕواندزی

لێکۆڵینەوەی شیعریی..

[بۆ خوێندنەوەی ئەم کتێبە کلیکی ئێرە بکەن..]

سزادانی شاری سلێمانی لە عوسمانییەکانەوە بۆ یەکێتی.. نووسین و ئەنالیز: ستیڤان شەمزینی

شاری سلێمانی بە بەراوورد بە هەریەک لەشارەکانی کەرکوک و هەولێر و زۆرینەی شارەکانی دیکەی کوردستان شارێکی نوێیە لە رووی بیناکردن و مێژووی دروستکردنەوە، لە هەمان کاتدا نوێیە لە رووی بیرکردنەوە و بینینی دنیا و مامەڵەکردندا. سلێمانی کۆمەڵێک خاسەت و ئەدگاری تایبەتیی هەیە جیای دەکاتەوە لە هەموو شارەکانی تری کوردستان و خەڵکەکەشی بە هەموو پێوادانگێک جیاوازن لە خەڵکی ناوچەکانی دیکەی کوردستان و یەکێک لە خاسەتە هەرە گرنگەکانی ئەم شارە بریتییە لە بەرەنگاریی و سەرسەختی و خێرا رادەست نەبوون. بۆیە ئەگەر کەمێک سەیری دیرۆک بکەین سلێمانی سەرسەختترین شار بووە سەبارەت بە هەموو داگیرکەران هەر لە عوسمانیی و ئینگلیزەوە بیگرە تا دەگاتە عەرەبە عەراقییەکانی چەشنی بەعس.

مێژووی سلێمانی

زۆر فاکتەر هەن کاریان کردە سەر "ئیبراهیم پاشا"ی بابان* بیر لە دروستکردنی شاری سلێمانی بکاتەوە و بگرێ پایتەختەکەشی لە قەلاچوالانەوە بۆ شارە نوێیەکە بگوازێتەوە. یەکێک لە گرنگترین ئەو هۆیانە بریتی بووە لە بەرتەسکیی قەلاچوالان چوونکە بە هۆی شاخ و داخ و هەڵکەوتەی جوگرافییەوە بواری فراوانبوونی زۆرتری نەبووە و لە هەمان کاتدا نزیک بووە لە سنوورەکانی سەفەوییەوە کە بەردەوام میرنشینەکە لەبن هەڕەشەیدا بووە. دواجار ئیبراهیم پاشا لە ساڵی 1784 دەستیکرد بە بینای شارە نوێیەکە لە نزیگ گوندی مەلکەندی کە ئێستا بە هەمان ناوەوە بووەتە گەڕەکێک لە چەقی شارەکەدا. لە رووی جوگرافییەوە سلێمانی دەکەوێتە سەر 35-5 پلەی هێڵی پانی زەوی و 16 پلەی هێڵی درێژیی و بەرزییەکەشی لە ئاستی رووی دەریاوە دەگاتە 853م "1".

محەمەد ئەمین زەکی بەگ دەنووسێت: ئیبراهیم پاشا لەلایەکەوە لەگەڵ رێکخستنی ئیش و کاری ئیمارەت و نەشری عەدالەت خەریک بوو، لەلایەکی تریشەوە هەر لە نزیک سەراکەی مەحمود پاشای مامی کە لە1196 هیجریدا لە نزیک گوندی "مەلکەندی"یەوە دروستکرابوو دەسی کرد بە بینای شارێک. لە دەوری سەراکەدا بەعزێ خانو و مزگەوت و حەمام و بازاڕ و خانی دروستکرد و لە ساڵی 1199 هیجری "1784 میلادی"دا ئەم شارە تازەیەی تەواو کرد و مەرکەزی ئیمارەتی لە"قەلاچۆلان"ەوە بردە ئەوێ و بە ناوی سلێمان پاشای والی بەغدادەوە ناوی نا "سلێمانی"، مەعلوم نییە کە لە دوای تەواوبوونی چەند ماڵ بووە، بەڵام مستەر "هارت HUART" لە ئەسەرەکەی خۆیدا دەڵێ: لە1820 میلادیدا یەعنی لە دوای تەواوبوونی بۆ سی و شەش ساڵ نفوسی دە هەزار کەسێک بووە و عەدەدی ماڵیشی 3144 بووە کە لەمە 130 ماڵی جولەکە و 9 ماڵی کلدانی و پێنج ماڵێکیشی ئەرمەنی بووە و پێنج مزگەوتیشی بووە "2".

دەربارەی ناونانی شارەکەش بە سلێمانی زۆر بیروڕای جیاواز هەیە و یەکێک لەوانە ئەو بەچوونەیە محەمەد ئەمین زەکی بەگ باسی لێوە کردووە، بەڵام بەشێکی مێژووناسان بەرپەچی ئەم رایە دەدەنەوە و پێیانوایە ناکرێت ئیبراهیم پاشا بە ناوی والی بەغداوە شارەکەی ناو بنێت، چوونکە لەنێوان ئەو دوو کەسەدا پەیوەندییەکی دۆستانەی سەرزارەکی و دوژمنایەتییەکی قووڵی ژێراوژێر هەبووە. هەندێک پێیانوایە ناوەکە دەگەڕێتەوە بۆ "سلێمان بەبە"ی میری بابان، رای تریش هەیە دەڵێت لە کاتی هەڵکەندنی بینای شارەکە ئەنگوستیلەیەک دۆزراوەتەوە و ناوی سلێمانی لەسەر بووە و وا دانراوە ئەوە سلێمان پێغەمبەرە، بەو هۆیەوە ناوی شارە تازە دروستکراوەکە بە ناوی ئەو پێغەمبەرەوە ناونراوە کە لای میری بابان زۆر جێگەی رێز و

خۆشەویستی بووە. لە سەرەکی تریشەوە محەمەد ئەمین زەکی بەگ پێیوایە ناوەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ئەوەی: سلێمانی لە شوێنی شاری “سەلوونا”ی کۆن دروستکراوە. گوایە: ئەو شارە لە سەردەمی فرمانڕەوایی “لۆلۆ”و “گۆتی”یەکاندا دروستکراوە و بە باپیرە گەورەی دانیشتووانی ناوچەکە دادەنرێن “3”. بەهەرحاڵ هێشتاش روون نییە و هیچ بەڵگەیەکی کۆنکرێت بە دەستەوە نییە بۆچی میری بابان شارەکەی ناونا سلێمانی؟، بەڵام میری بابان هیچ کات بیری لەوە نەدەکردەوە شارەکەی لە دەیە و سەدەکانی داهاتوودا ڕۆڵێکی گرنگ سەبارەت بە چارەنووسی وڵات دەگێڕێت و دەبێتە چاوگی شۆڕش و ڕاپەڕینەکانی کورد بە نەپساوەیی بۆ ماوەیەکی ئێجگار دوور و درێژ.

هەر لە سەرەتاوە سلێمانی وەک پایتەختی میرنشینی بابان سەرباری ئەوەی بەردەوام سەنگەری جەنگەکان بووە، بووە مەڵبەندێکی سەرەکیی گەشەکردنی بزووتنەوە کوردییەکان، جیا لەمەش ئەگەرچی شارەکە بە دیمەن جوان و ڕازاوە نەبووە وەک شارەکانی وڵاتانی دەوروبەر، بەڵام پاکژیی و سەربەستیی تاکەکانی بە تایبەت ئافرەت تێیدا سەرنجی زۆربەی مسیۆنەر و گەڕیدەکانی ڕاکێشاوە. کلۆدیۆس ریچ کە ساڵی 1820 واتە سی و شەش ساڵ دوای بینای سلێمانی ڕێی کەوتۆتە شارەکە، لە یادداشتەکانیدا نەیتوانیوە ئەو هەستەی خۆی دەربارەی شارەکە بۆی دروستببوو بشارێتەوە. بۆیە دەنووسێت: شارەکە هەمووی لە گوندێکی گەورەی عەرەبیی دەچوو، کە ناو ماڵەکان بە دەرەوەن، لەوەش دەچوو خەڵکەکە خۆیان دەربەستی ئەمە نەبن، چوونکە ئافرەتەکانیان دەدی بە بێ پەچە و ڕووپۆش، بێباکانە لەگەڵ پیاواندا دەچوون بۆ بازاڕ بۆ جێبەجێکردنی کاروباری ناو ماڵیان، سەرەڕای ئەوەش ئەم شارە دیمەن ناشرینە، پێنج خان و دوو مزگەوتی ڕێک و پێک و جوان و حەمامێکی زۆر پێشتەی تیایە، باشترین شارەزاش لە کوردەکان خۆیان ئاماری دانیشتوانی شاری سلێمانی بە 10000 دە هەزار کەسێک داناوە “4”.
بێگومان بوونی گەرماو “حمام” لە شارێکی وا بچووکدا نیشانەیەکە بۆ ئاستی پێشکەوتن و پاکژیی لە شارەکەدا. ئەمەش فاکتەرێکی مێژوویی زۆر گرنگە و پێماندەڵێت سلێمانی لە چاویلکەی بیانییەکانەوە جێگەی ڕێز بووە و خاسەتە جیاوازەکانی بە روونی بینراوە هەر لە پاکژیی و هەستی سیاسیی خەڵکەکەیەوە تا ئازادیی ڕەگەزی مێ. لە رووی سیاسیشەوە شارەکە نزیکەی 65 ساڵ پایتەختی میرنشینی بابان بووە و دەسەڵاتی نیمچە ئۆتۆنۆمی کوردیی لە ژێر سەرپەرشتی والی عوسمانییەکان دەسەڵاتی شار و ئیدارەی بە دەستەوە بووە، تا ئەو کاتەی ساڵی 1850 دەسەڵاتی بابان بە تەواویی هەڵوەشایەوە و

رووخێنرا، لەو بەروارەدا میری بابان “عەبدوڵڵا پاشا” هەموو دەسەڵاتێکی وەک میر لێسەندرایەوە و وەک قائیمقامی سلێمانی دامەزرێنرا، ئەوەش زۆری نەخایاند “ئیسماعیل پاشا”ی بە رەگەز تورک وەک قائیمقام هێنرایە شارەکەوە.
لەم رێکەوتە مێژووییە بە دواوە بۆ ماوەی زیاتر لە سێ چارەگە سەدە سلێمانی وەک ناوەندێکی دەسەڵاتی سیاسیی کوردیی هیچ رۆڵێکی نەما، چوونکە لێرە بە دواوە هێدی هێدی سەرکردە رامیارییەکان مەیدان چۆڵ دەکەن و لە جێگەیدا لە کۆتاییەکانی سەدەی نۆزدە و سەرەتای سەدەی بیست بزووتنەوەیەکی رۆشنبیریی و فەرهەنگی لەسەر دەستی نەوەیەکی منەوەر سەرهەڵدەدات، ئامانجی ئەم بزووتنەوەیە بەرزکردنەوەی هۆشیاریی نەتەوەیی و پێگەیاندنی تاکی کورد و رزگارکردنی کوردستانە لە بندەستی، بەڵام لەگەڵ بڵانەوەی جەنگی یەکەمی جیهانیی و دامەزراندنی ماوەی یەکەمی حکومدارێتی شێخ مەحموودی حەفید، سلێمانی دەبێتەوە بە ناوەندێکی سیاسیی بەتین سەبارەت بە هەموو کوردستان.
(ئەم رۆژانە سلێمانی وەک مەڵبەندێکی چالاکیی کوردستان بەدەرکەوتبوو بە حوکمی ئەو جموجۆڵ و هەڵوەستانەی لە کۆتایی ساڵانی دەسەڵاتی عوسمانییەوە ئەم شارە بەخۆیەوە بینیبوون، بۆیە وەک لە سەرەتادا ئاماژەمان بۆ کرد، کۆمەڵێک سەرۆک هۆز و پیاوانی ناوداری کوردستانی ئێران روویان کردبووە سلێمانی و بە نیازی ئەوەبوون کە نەوچەکانی ئەوانیش بچێتە ژێر قەڵەمڕەوی حکومەتەکەی شێخ مەحموودەوە) “5”. لێرە بە دواوە سلێمانی دەبێتە ناوەندی شۆڕشگێڕیی و سیاسەت و مەکۆی خەباتی جەماوەریی و رۆشنبیریی، هەر بۆیە مێژووی سلێمانی ئەوەندەی مێژوویەکە تێکەڵاوە بە سیاسەت و بەرەنگاربوونەوەی داگیرکەرانی کوردستان بە چارەگی ئەوە مێژووی شارێکی ئاسایی نییە. لە بەرئەوە سلێمانی جیاوازیی و تایبەتمەندیی خۆی هەیە.

سلێمانی شارە سەختەکە

سلێمانی ئەگەرچی تاکو ئەم چەند دەیەی دوایی شارێکی گەورە نەبووە لە رووی رووبەر و ژمارەی دانیشتوانەوە، کەچی سەبارەت بە شۆڕشگێڕانی کورد و نەیارانی سیاسیی کوردستان جێگەی تایبەتی هەبووە و هەمیشە حسابی لەسەر کراوە، چوونکە هەر وەک بەعس بە راشکاوانە دەیووت سلێمانی شارێکی سەختە، ژ بەرئەوەی هەروا بە ئاسانیی رادەستی ویستی داگیرکەران نابێت و لەوە بەولاوە هەمیشە ژیلەمۆکان لە گەڕەکە تەسکەکانی ئەم شارەوە دەگەشێنەوە. رەشەبای سلێمانی تەنیا دیاردەیەکی ناتورالیی رووت نییە بەڵکو لە هەمان

کاتدا بەشەکە لە خەسڵەت و تایبەتمەندیی شارەکە و هەمیشە هەر لە سلێمانییەوە ڕەشەبای گۆڕان و باهۆزی ڕەتکردنەوەی دەسەڵاتی بێگانە هەڵی کردووە، لەبەرئەوە ڕەشەبای سلێمانی خۆی لە خۆیدا مانایەکی سیاسیی هەیە و جۆرێکە لە گوزارشتکردن لە سیفاتی سەرەکیی سلێمانییەکان کە هەمیشە دەجووڵێن و دژی هەر جۆرە چەقبەستنێک دەجەنگێن.
عوسمانییەکان هەمیشە لەو جموجۆڵەی دەترسان لە سلێمانییەوە ڕێچکەی دەبەست و بە سنووری کوردستاندا درێژ دەبووەوە، بۆیە لای ئەوان سلێمانی پێویستی بە کۆنترۆڵکردنێکی تایبەتی بوو. وەختێک ئینگلیزەکان هاتنە عێراقی ئێستا، ڕەنگە هێندەی لە سلێمانییەوە گیروگرفتیان بۆ دروست کرابێت لە هیچ جێگەیەی تری عێراق ڕووبەڕووی تەنگوچەڵەمەیەکی سەختی وەک شێخ مەحموود نەبووبنەوە، حکومەتی نوێی عێراقیش هەروا. لە ئایاری 1921 لە عێراقدا ریفراندۆمێک سەبارەت بە دانانی فەیسەڵی یەکەم بە مەلیکی عێراق کرا، مەرجی مافی دەنگدان ئەوە بوو: دەنگدەر دەبێ خانوویەکی هەبێ نرخەکەی لە"150″ پاوەنی ئیستەرلینی " کە بەرامبەر 2000 روپییە" کەمتر نەبێ. لە شاری سلێمانیدا، دوو هەزار موڵکدار هەبوون، کە نرخی خانووی هەریەکەیان لە 150 پاوەن کەمتر نەبوو، لەم دوو هەزار کەسە تەنیا 190 کەسیان لە دەنگدانەکەدا بەشدارییان کرد، لەمانە 32 کەس دەنگی بە ئەوەدا کوردستان بە عێراقەوە بلکێنرێت و 158 کەس دەنگیان دژی دا. “6”. ئەم فاکتە مێژووییە ڕاستییەکی تێدا ڕوون بێتەوە: زۆرینەی خەڵکی شارەکە بایکۆتی عێراق و پادشاکەیان کردووە و بە هیچ شێوەیەک ئامادە نەبوون بچنە پای دەنگدانەوە و ئەوانەشی چوونەتە دەنگدانەوە بە زۆرینەی ڕەها دەنگیان لە دژی عێراق و شاکەی داوە. هەروەک وتم ئەمە یەکێکە لە سادەترین بەڵگەکان کە هەر لە سەرەتاوە سلێمانی بە گژ عێراق و لکاندنی باشووری کوردستان بە عێراقەوە ڕاوەستاوە و سەختییەکی لە ڕاددە بەدەری نواندووە.

نموونەیەکی تری زیندوو لەسەردەمی فەرمانڕەوایی پادشاییدا، ڕەنگبێ ڕاپەڕینی جەماوەری سلێمانی بێت لە ڕۆژی شەشی ئەیلوولی 1930، کە لە ئەدەبیاتی سیاسیی کوردییدا بە ڕۆژە ڕەشەکەی بەردەرکی سەرا ناسراوە.
(زۆر فاکتەر هەبوون لە سەرهەڵدانی ڕاپەڕینی جەماوەریی لە شاری سلێمانی لە دژی حکومەتی عێراقی و ئینگلیز، یەکێک لەو هۆکارانە ڕێکەوتننامەی نێوان عێراق و ئینگلتەرە بوو لە ساڵی 1930 کە هیچ بڕگەیەکی ئەو پەیماننامەیە باسی کورد و دۆزی نەتەوەیی گەلی کوردی تێدا نەکرابوو) “7”. ئەوە بوو سلێمانی دژی ئەم پەیماننامەیە

وەستاو (رۆژی 1930-9-6 بە هەزاران کەس لە شاری سلێمانی کەوتنە سەر شەقامەکان و داوای مافە رەواکانی کوردیان دەکرد، هەرشیان دەبردە سەر پەیمانەکە. لەلایەن رۆشنبیرانی کوردپەروەر و شاعیر و زانایانی وەک پیرەمێرد، فائق بێکەس و گۆران و حەمدی، بە شیعر و وتاری شۆڕشگێڕیی هانی جەماوەر دەدرا، کە خۆڕاگربن، هەڵمەت بەرن، دوژمن ریسوا بکەن و سووربن لەسەر درێژەدان بە خەباتیان) “8”.
لە قۆناغ و ساڵەکانی دواتردا سلێمانی نەک هەر بێ رۆڵ نەبووە بەڵکو زێتر و کاریگەرتر سەختگیریی نواندووە بەرامبەر بە حکومەتی عێراق و لە سەردەمی هەڵگەڕانەوەکەی “رەشید عالی گەیلانی” و تا دوا ساڵەکانی روخانی رژێمی پاشایەتی هەمیشە باری سیاسیی شارەکە هەڵبەز و دابەزی کردووە و مایەی دڵنیایی نەبووە بۆ حکومەت. لە سەرەتای رژێمی کۆماریی لە عێراقدا لە1958ەوە تا بە ئێستا دەگات لای هەمووان ئاشکرایە، سلێمانی چەندە بۆ رژێمی عێراقی جێگەیەکی سەخت و ناهەموار بووە، هەموو ئەوە دەزانین سلێمانی دایکی شۆڕش و راپەڕین و هەموو ئەو خۆپیشاندانانە بوو کە بەشێوەیەک لە شێوەکان بۆ رەتکردنەوەی دەسەڵاتی داگیرکەران بوون لەم بەشەی کوردستان. بۆیەکا پێموایە باشووری کوردستان بەبێ بوونی سلێمانی وەک شارێکی هەمیشە زیندوو و ئامادە لوقمەکی شیرین دەبوو بە دەسەڵاتی عەرەبیی عێراقی نەک پێکێکی تاڵ و زەقنەبووت ئاسا.

سلێمانی وەک ناوەندی سیاسەت

مافی ئەوەمان هەیە بڵێین سلێمانی چاوگی سیاسیی لانیکەم باشووری کوردستان بووە بە درێژایی زۆرتر لە سەدەیەک هەتا دەگاتە رۆژگاری ئەمڕۆ. بۆ یەکەمین جار خەباتی سیاسیی و شۆڕشگێڕیی کورد لە شاری سلێمانی رێچکەیەکی رێکخراو و ئۆرگانیکی وەرگرت و دوورخرایە لەو تەرزە خێڵەکییەی کە لە پێشاندا لەسەری راهاتبوو. جەلال تاڵەبانی سکرتێری یەکێتی پێیوایە بۆ یەکەم جار لە میانەی راپەڕینی ئەیلوولی 1930 خەباتی سیاسیی کورد لە شاخەوە گوێزرایەوە بۆ شار و لە یاخیبوونی سەرۆک خێڵەکانەوە بوو بە پڕۆژەی رۆشنبیران. جەلال تاڵەبانی لەم رووەوە دەنووسێت (راپەڕینی بەردەرکی سەرا لە رێکەوتی 6 ئەیلوولی 1930دا، لە مێژووی چالاکییە سیاسیی و نیشتیمانییەکانی باشووری کوردستاندا خاڵی وەرچەرخان بوو، چوونکە لەم خۆپیشاندانەوە بۆ یەکەم جار قورسایی کاری سیاسیی و کوردایەتی کەوتە ئەستۆی خوێندەواران و خەڵکی شارەکان، واتە لە لادێ و لە نێو هۆزەکانەوە گوێزرایەوە بۆ نێو شارەکان، بەمەش قۆناغێکی نوێ لە خەباتی سیاسیی دەستپێدەکات) “9”.
نەک هەر بە بۆچوونی مێژوونووس و توێژەرە کوردەکان، تەنانەت بە

دیتنی چاودەر و سیاسییە غەیرە کورد و ئەوروپییەکانیش سلێمانی ناوەندی شۆڕشگێڕیی و فۆرمۆڵەکردنی خەباتی سیاسیی و بزافی رزگاریخوازی گەلی کوردستان بووە، بە یەکجار لەم شارەدا بەهێزترین پارتی و ڕێکخراوە سیاسییەکان هەر لە سەرەتای سەدەی بیستەمەوە نەشونما دەکەن و ئاڵای بزووتنەوەی شۆڕشگێڕیی بە دەستەوە دەگرن و تەکان دەدەن بە تێکۆشانی گەلی کورد. کریس کۆچێرای کوردناس و ڕۆژنامەوانی فەڕەنسیی باسی قۆناغی سەرهەڵدانی گروپە سیاسییە کوردییەکان دەکات و دەنووسێت (سلێمانی مەڵبەندی سەرەکیی کوردایەتییە، لێرەدا و لە قۆناغی پێش یەکەم جەنگی جیهاندا، زۆر گروپی نەتەوەیی دێنە ئاراوە، کە چوونە بنج و بناوان و دۆزینەوەی ڕەگوریشەیان زۆر ئەستەمە، بە تایبەتی هەندێکیان لە چەند کەسێک تێناپەڕن و زۆر جار یەک کەس لە هەمان کاتدا ئەندامی چەند ڕێکخراوێکی جیاوازە) “10”. لە باری کردارییشەوە ناسیۆنالیزمی کورد لە شاری سلێمانی بەهۆی دەستەبژێرە سیاسیی و ڕۆشنبیرییەکەوە گەیی و خەمڵی. دواتر توانی لە ڕێکخراوی جۆر بەجۆری سیاسیدا خۆی ڕێکبخات و نوێنەرایەتی داواکانی گەلی کورد بکات لەسەر هەموو ئاستەکانی جیهانیی و هەرێمی و نێوخۆیی.

ئەگەر پارتی دیموکراتی کوردستان بکەینە نموونەی ئەم باسە، ئەوا ئەو پارتییە لە شاری سلێمانی و لەسەر دەستی ئیلێتییە سیاسییە خوێنەوار و شارییەکە توانی ببێتە ڕێکخراوێکی سیاسیی پێشکەوتووخواز، هیچ کات بەهێزبوون و گەشەی پارتی وەک ڕێکخراوێکی ئۆرگانیزەکراو و پارتییەکی رامیاریی خاوەن بەرنامە و پەیڕەوی ناوخۆ ناگەڕێتەوە بۆ مەلا مستەفا بە تەنها، چوونکە مەلا مستەفا یاخیبوونەکانی شێوەیەکی خێڵەکیی و ناڕێکخراوی هەبووە و ئامانجەکانی بەو پێوەرە ناسیۆنالیستی نەبوون وەک ئەوەی نوخبە سیاسییە تازە پێگەیشتووەکەی شاری سلێمانی بیریان لێ دەکردەوە.

تەنانەت یاخیبوونی بارزانی لە ساڵی 1943 بەدواوە بۆ ئۆتۆنۆمی و داواکارییەکی نەتەوەیی گشتگیر نەبوو هێندەی غەمێکی ناوچەیی و خێڵەکی پاڵنەری بوون. بە وێنە داواکارییەکانی مەلا مستەفا لە دەوڵەتی پادشایی دانانی نوێنەرێکی بەرزی کورد لە بەغداد و نوێکردنەوەی ئیدارەی قەزا کوردییەکانی پارێزگای موسڵ بوو. بەپێی (وا دێتە بەرچاو کە ئەوە مەلا مستەفا نەبوو ناسیۆنالیزمی کوردی هەڵبژارد، بەڵکو ئەوە ناسیۆنالیستەکانی کورد بوون ئەویان هەڵبژارد، هەڵبژاردنی ئەو لەلایەن ناسیۆنالیستەکان بەهۆی شارەزاییە تاکتیکییەکانی و ئەو دژوارییانەوە بوو بۆ حکومەتەکانی دەخوڵقان) “11”. واتە ناسیۆنالیستە کوردەکان بە دوای کاریزما و ڕەمزێکدا دەگەڕان بۆ ئەوەی بیکەنە گاندی، هەروەک چۆن ژێکاف لە

دیوی ئێران بە هەڵبژاردنی قازی محەمەد هەمان کاری کرد. لە بەرئەوە بەهۆی ئەو بەرەنگارییانەی بارزانی بە تایبەت لەکۆماری دیموکراتی کوردستان لە مەهاباد نواندی پاڵەینا بە ناسیۆنالیستە کوردەکانەوە زیاتر پابەندبن بە بارزانییەوە وەک کاریزماییەک.
لە قۆناغەکانی دوای دروستبوونی پارتی و سەرەتاکانی شۆڕشی ئەیلوول تا دەگات بە دامەزراندنی یەکێتی و راپەڕینی بەهاری 1991، رۆڵی سلێمانی رۆڵێکی پێشڕەوانە و ئێجگار گرنگ بووە و دەتوانرێت بە درێژایی ئەو چەند دەیەیە بە دڵی سیاسیی کوردستان دابنرێت.
دەرکەشانی ئەو شارە لە مێژووی هاوچەرخی کورد وەک دەرکەشانی رۆح وایە لە جەستەدا، چوونکە وەک لە سەرەتاوە ئاماژەمان پێدا هەموو ژیلەمۆکان لەبری ئەوەی خامۆش ببن لەڕەوە جارێکی دیکە بوونەتەوە بە پشکۆ و تاویان سەندووە. وا بزانم پێویستیش بە هیچ بەڵگە هێناوەیەکی تر ناکات، پانۆرامای سەردەمی بەعس و شۆڕشی نوێ هەندە دوور نییە تا لەبیرمان کردبێت کە سلێمانی هەموو رۆژێک ئاگری دەگرت و دەبووە جێهەنمی داگیرکەرانی کوردستان.

سلێمانی شاری منەوەران

سلێمانی نە تەنیا لە رووی سیاسیی و شۆڕشگێڕییەوە پێشڕەو بووە، بەڵکو لە بواری رۆشنبیریی و فەرهەنگیشەوە پێشەنگ بووە، تا ئەوەی نازناوی پایتەختی رۆشنبیریی کوردستانی پێ بڕاوە. ئەگەرچی تا ماوەیەکی دوور و درێژ شارەکە جگە لە حوجرە ئاینییەکان خاوەنی هیچ قوتابخانەیەک نەبووە، بەڵام زۆر شاعیر و منەوەر و زانای گەورە گەورەی تێدا هەڵکەوتووە کە لە سەردەمی خۆیاندا رۆڵێکی ئێجگار گرنگیان لە کۆمەڵدا ئەدا کردووە. لە سەرەتای سەدەی نۆزدەدا ململانێ و کێبەرکێی هەردوو تەریقەتی قادری و نەقشبەندی لە شارەکەدا بەشێک بووە لە ململانێیەکی سیاسیی و رۆشنبیریی ئەوجا ئاینیی، چوونکە مەولانا خالید و شێخ مارفی نۆدێ وەک دوو عارف و سیمبولی ئەو دوو تەریقەتە، خاوەنی دوو دنیابینی جودا بوون، وەلێ کۆتایی ململانێکە زۆر تراژیدیکە بە راونانی مەولانا لە شارەکەدا دەگاتە خاڵی پایان، بەڵام ئەو ململانێیە دواجار کەم تا زۆر کاریگەریی راستەوخۆ و ناراستەوخۆی لەسەر بیرکردنەوەی گشتیی دروستکرد.
“هەوڵدەدەم لە دەرفەتێکی تر لەسەر ئەم باسە بە تێر و تەسەلی بنووسم”.
لە سەردەمی عوسمانییەکان و بە مەبەستی پێکردنەوەی یەکە کارگێڕییەکان، لە شاری سلێمانی قوتابخانەی فەرمی کرایەوە و ئەو قوتابخانەیەش زۆرتر ئەفسەری پێدەگەیاند، بەڵام ئەو ئەفسەرانە لە ساڵانی داهاتوودا سەبارەت بە دۆزی گەلەکەیان نەک رۆڵێکی گرنگ

بەڵکو چارەنووسسازیش دەگێڕن و جێگەیان لە خەباتی سیاسیی ئەو قۆناغەدا بە دیاریکراویی ماوەتەوە. (شان بەشانی حوجرەکان، کاربەدەستانی دەوڵەتی عوسمانی لە سلێمانیدا، قوتابخانەی روشدییەی سەربازیی سێ پۆلییان کردەوە، هەموو جۆرە زانیارییەکی ئەوسای تێدا دەوترایەوە، کە جیاوازییەکی زۆری لەگەڵ باسەکانی حوجرەدا هەبوو. ئەوانەی لێرەدا دەردەچوون یان دەبوونە مووچەخۆر و کاری دەوڵەتیان وەدەستەوە دەگرت، یان بۆ تەواوکردنی خوێندن دەچوونە ئەستەمبۆڵ، زۆربەیان خوێندنی سەربازییان تەواو دەکرد و دەبوونە ئەفسەری سوپای عوسمانییەکان) “12”.

دواتر قوتابخانەکان لە شارەکەدا گەشە دەکەن، بەمەش رەوشی رۆشنبیریی بەرەوپێشەوە هەنگاوەکانی خێراتر دەبن، تا ئەوەی لە چارەکی یەکەمی سەدەی بیستەمدا نەوەیەک لە منەوەرانی شاریی سەرهەڵدەدەن دۆزی نەتەوەیی گەلی کورد دەخەنە ژێر رکێفی خۆیانەوە و بە ماوەیەکی درێژ لە خەباتی رزگاریخوازیی کورددا رۆڵێکی سەرەکیی دەبینن. ئەو سەردەمانەش بە حوکمی داخرانی سنووری کوردستاندا بەسەر خۆیدا و داگیرکردنی وڵاتەکە لەلایەن عوسمانی و سەفەوییەکانەوە، رۆشنبیریی شارەکە پتر لە ژێر کاریگەریی رۆشنبیریی ئەو دوو نەتەوە سەردەستە بووە. مێجەر سۆن وەختێک هاتەتە شاری سلێمانی لە نزیکەوە ئاگاداری ئەوە بووە زمانی فارسی سەبارەت بە خەڵکی شار زمانێکی نامۆ نییە بەڵکو زۆرینە دەتوانن قسەی پێ بکەن و لێی تێبگەن، ئەو لە راپۆرتێکی تایبەتی خۆیدا دەنووسێت “لە سلێمانیدا فارسی زۆر گرنگە، زۆربەی خەڵک دەتوانێ قسەی پێ بکات و لێی تێبگات.. زمانی نووسین لە هەموو ئەم ناوچەیەدا لە سلێمانییەوە بۆ قەرەداغ و رانیە بۆ باکووری رۆژهەڵات تەنیا فارسییە و هەموو پەیوەندییەکی ئیشوکار بەم زمانەیە. قوتابیان دەبێ لە هەردوو قوتابخانەی ئاینیی و ئەکادیمی سەربازیدا فێری ببن و دوکاندارەکانیش تەنانەت دەبێ بتوانن نامەی پێ بنێرن”، “13”.

دوای کۆتایی عەهدی عوسمانییەکان و دامەزراندنی حکومەتی نوێی عێراق و بڵاوبوونەوەی بیری مارکسیستی لە شارەکەدا، دەستەیەکی تر لە رووناکبیری کورد سەرهەڵدەدەن بە درێژایی چوار پێنج دەیە کۆنترۆڵی گۆڕەپانەکە دەکەن و لە هەمان کاتدا دەورێکی ئەجگار گرنگ دەگێڕن لە هۆشیارکردنەوەی کۆمەڵانی خەڵک و رێکخستیان لە گروپە سیاسیی و کۆمەڵایەتییە جۆر بە جۆرەکاندا، لەمەشیاندا سلێمانی خاوەنی زۆرترین ئەو ئیلێتییە رۆشنبیریی و سیاسییەیە کە بێگومان لەگەڵ رەوشی شەشگەڵیی و رۆحی یاخی خەڵکی شارەکەشدا تەبایە. هەر لەبەرئەمە نهێنییەکمان ئاشکرا نەکردووە لە رووی رۆشنبیرییەوە

سلێمانی بە شارێکی پێشەنگ و یەکەمین هەژمار بکەین، چوونکە سیمایەکی زۆر گرنگ، هەم شارەکە و هەم دانیشتووانەکەی پێ بناسرێتەوە بەرزیی ئاستی رۆشنبیریی و هۆشیاریی سیاسیی و فەرهەنگیی بووە. بەم بۆنەیەوە وەختێک دەڵێین سلێمانی شاری منەوەرانە ئەوە بێگومان هیچ زیادەڕەوییەکمان نەکردووە.

سزادانی سلێمانی لە عوسمانییەکانەوە بە یەکەتی

بە حوکمی ئەوەی سلێمانی هەمیشە لە دەسەڵاتەکان و داگیرکەرانی کوردستان یاخی بووە، بەشێوەی جۆراوجۆر سزا دراوە چ لە شێوەی لەناوبردنی فیزیکیی و چ لە شێوەی زیانگەیاندنی ماددیی و رۆحی بە خەڵکەکەی. فارسە ئێرانییەکان لە ساڵەکانی 1841-1844 دوو هێرشی بەرفراوانیان کردە سەر شارەکە و کوشتارێکی زۆریان لە خەڵکەکەی کرد بە ئەندازەیەک تا چەندین دەیە ئەو کارەساتە لە یادی نەوەکاندا مابووەوە. پێش رووخانی میرنشینی بابان دیسان سلێمانی وەک پایتەخت مەیدانی کێشمەکێش و ئاژاوەی ناوخۆیی میرینشینەکە بوو کە بێگومان هەزاران لە رۆڵەکانی لە شەڕی نەگریسی ناوخۆییدا بوونە کەیزوخاوە، بەڵام رەنگە تاریکترین رۆژانی شارەکە کەوتبێتە دوای هەرەسی میرنشین و زاڵبوونی دەسەڵاتی تاکلایەنەی تورکەکان بەسەریدا، چوونکە جگە لەوەی هاووڵاتیانی شارەکە لە رووی فیزیکییەوە سزا دەدران، لە هەمان کاتدا باج و خەراجی زۆر و گرانی و بڵاوبوونەوەی نەخۆشیی ترسناک جۆرێکی تر بوون لە سزادانی خەڵکی شار لەلایەن تورکە عوسمانییەکانەوە.

کاتێک، جەنگی یەکەمی جیهان هەڵگیرسا، تورکەکان جاڕی "سەفەر بەلک"یان داوە. ساتە شەڕ دەستیپێکرد، هەرچی پیاو و لاوەکان هەبووە، چەکیان دراوەتە و بە بەرەکانی جەنگ رەوانە کراون. تەنیا هەر مناڵ، ژن، پیر و پەککەوتەیان ماونەتەوە. لەبەرئەوە باری ئابووری زۆر خراپ تێکشکاوە، بەروبوومی کشتوکاڵ کزبووە، بەرهەمی پیشەسازیی نێوخۆ لاوازبووە، بێکاریی، گرانیی، برسێتی، دزیی، جەردەیی، راووڕووت، بەشێوەیەکی بەربەڵاو تەشەنەی کردووە. هیچ کارێ، بە بەرتیل وەرگرتن، جێبەجێ نەکراوە. جەندرمەی تورک بە ئاشکرا جەردەییان کردووە، دەسیان بە ئابڕووی خەڵکی بردووە، خەڵکێکی زۆر لە برساندا مردوون!!، بە ئەندازەیەک فریای شاردنەوەی لاشەی مردووەکان نەکەوتوون، لە تاوا گۆشتی وڵاخیان خواردووە، داوەنپیسیی و لەشفرۆشییەکی زۆر بڵاوبۆتەوە. لە ئەنجامدا ژمارەی دانیشتووانی شارەکە زۆر کەم بۆتەوە. بەپێی "ماسۆن کینیز" نووسیوێتی: ژمارەی دانیشتووانی سلێمانی لە چل هەزار کەسەوە هاتە سەر نۆ هەزار کەس "14".

وەنەبێ دوای شکستی عوسمانییەکان لە جەنگدا و هاتنی ئینگلیزەکان بەختی سلێمانی لە جاران باشتر بووبێ، بە پێچەوانەوە لە سەروەختی حکومداریی شێخ مەحمودی حەفیددا باڵەفڕەکانی ئینگلیز زیاد لە جارێک شاریان بەردومان کرد کە لە ئەنجامدا جگە لە داڕمانی سەدان خانوبەرەی هاووڵاتیان، بە سەدان کەسیش بوونە قوربانی. تەنانەت لە دوا ڕۆژەکانی حکومەتی کوردستان بە سەرۆکایەتی شێخ مەحمود و لە ڕۆژی 25-4-1924 وەختێک فڕۆکەکانی ئینگلیز بەردومانی شارەکەیان کرد لە کۆی زیاتر لە بیست هەزار کەسی دانیشتووانی شار تەنێ حەوت سەد کەسێک لە شاردا مانەوە، ئەمەش بەهۆی چڕیی و بەربڵاویی قەسفی هێزە هەواییەکانی ئینگلیزەکان. جیا لەمەش ئینگلیزەکان ئیدارەیەکی خراپیان بەسەر خەڵکی شارەکەدا سەپاند ئەمەش وەک جۆرێک لە سزای خەڵکی شارەکە کە چاویان لە دەوڵەتێکی کوردیی بە سەرۆکایەتی مەلیک مەحمود بڕیبوو بۆیە لە پەنا مەلیکدا بەرگرییان لە کوردستان دەکرد.

ڕەفیق حیلمی لە یادداشتەکانیدا دەورانی دوای ڕۆیشتنی “مەیجەر نوئێل”ی ئەفسەری ئینگلیز بۆ تورکیا دەگێڕێتەوە و دەڵێ (ئینگلیزەکان دەستە و دائیرەیەکی هەموو جۆرەیان ڕژاندە سلێمانی، ئەمانە عەجەم و هندی و عەرەب و ئەفغانی، گاور و جولەکە و ئەرمەنی، بە کورتی ڕەگەز و تیرە نەمابوو تیایانا نەبێ. دایەرەکان چە هی حاکمی سیاسی، چە هی عەسکەری و ماڵی و گومرگ وئەوانی تر هەریەکە معاون یان مشاورێکی ئینگلیزی چووە سەر. هندی مێزەر سپی، هندەکی ریش هەڵبەسراو و لولدراو، سیکی ڕەش و قاچ باریک بە هەموو ژوورەکاندا بڵاوبوونەوە، چاپی دەس “تایپڕایتەر” بە تەق و هوڕەوە کەوتە کار. ئنجا لەلایەکەوە دەستە و دائیرەی تاقمی شێخان و خزمەکارانی خەنجەر و دەمانچە لە پشت، لەولای ترەوە لە”سەیز”ەوە بگرە تا فەڕاش و چێشتکەر، دەستە و دائیرەی ئینگلیزەکان و تەنانەت هی هندەکە سمێڵ بابە و ریش لوولەکان، ئەوان بە چەک و سیلاحی نەفامی و عەشایەری، ئەمان بە زمانی بەد و دووڕوویی و لە پاشملە چاو بە هەڵکەندن کەوتنە وەزەی خەڵقی سلێمانییەوە “15”.

پاشان حکومەتە عەرەبییە یەک لە دوای یەکەکانی عێراق هەرچی پێیانکرا بەرامبەر بە خەڵکی سلێمانی و بە مەبەستی سزادانی نەوە شۆڕشگێڕ و بزێوەکانی ئەم شارە کردیان، ئەگەر ئەمە بمانەوێت جینایەت و سزا قورس و سووکەکانی حکومەتی عێراق هەر لە سەرەتاوە تا ئێستا بەرامبەر بە سلێمانی یادداشت بکەین ئەوە نەک لەم وتارەدا جێی نابێتەوە بەڵکو پێویستمان بە دنیایەک کاغەز و بە ئەقیانووسێک مرەکەب هەیە، چوونکە لە چاوی حکومەتەکانی عێراقدا هەر لە پاشایەتییەوە تاوەکو بەعس سلێمانی سەری مارەکە بوو کە

هەمیشە یەکەم چەخماخەی مەشخەڵی شۆڕش لەم شارەوە سەرتاپای کوردستانی رووناک دەکردەوە و دەلەرزاند. هەتا ئێرە رەنگە ئاسایی بێت داگیرکەرانی کوردستان و نەیارانی سەربەخۆیی کوردستان بەو دڕندایەتییەوە پەلاماری سلێمانی بدەن و دانیشتووانەکەی سزا بدەن. کاتێک نائاساییە هێزێکی سیاسیی وەک یەکێتی نیشتمانیی کوردستان کە کۆی منداڵدانی شارەکەیە و لە هەناوی ئەودا و لە کۆچە و کۆڵانەکانی ئەودا گەشەی کرد و بووە هێزێکی کارای گۆڕەپانی سیاسیی، لەبری قەرەبووکردنەوە و پێشخستنی، سزای بدات! ئەوەتا یەکێتی نەک هەر خەڵکی شارەکە لە هەرەمی دەسەڵات و بەڕێوەبردنی شارەکە بەشدار ناکات، بەڵکو شار لە بێ خزمەتی و لە فەرامۆشکردندا سزا دەدات، ئەوەتانە سلێمانی لە شارێکی پێشکەوتوو و راقییەوە بووە بە گوندێکی وێران و خەرابستان. خۆ سزادان هەر تەنیا کوشتن و لەناوبردنی فیزیکیی نییە، داڕنینی رۆحی سەرچڵیی و لەناوبردنی کولتووری جوانەکان و وێرانکردنی ژیانی نەوە نوێکان و فەرامۆشکردنی جوانیی شارەکە و نەگەیاندنی دەستی خزمەتگوزاریی بە شارێکی وەک سلێمانی ئەگەر سزادان نەبێت چیترە؟. لەو سەنگەوە دەتوانین ئەوە بێژین لەوەتی سلێمانی هەیە بەردەوام لەسەر رۆحە یاخییەکەی و چاو بڕینە پاشەڕۆژێکی رووناک سزا دەدرێت، تاکە جیاوازییەکەش لەوەدایە جاران بێگانە سزای دەدا، بەڵام ئێستا ئەوانەن رۆژانێک بوو بە شارەکەیان دەگووت (شارە حەیاتەکە).

سلێمانی سزای یەکێتی دەدات

تێزێک هەیە و تا رادەیەکیش نزیکە لە راستییەوە، ئەو تێزە جەخت لەسەر ئەوە دەکاتەوە، ئەو هێزە سیاسییەی سلێمانی بە دەستەوە بوو ئەوە لانیکەم باشووری کوردستانی بە دەستەوەیە. بەهێزیی یەکێتی نیشتمانیی کوردستان لە رابردوودا وەک رێکخراوێکی شۆڕشگێڕ و هێزێکی سیاسیی بەشێکی پەیوەندیی هەبووە بەوەی سلێمانی کۆنترۆڵ کردبوو، بە دەربڕینێکی تر سلێمانی ببووە چاوگی هێز و قەڵای یەکێتی بە زیاتر لە سی ساڵێک. ئەو کارەسات و نەهامەتییانەی لە سی ساڵی رابردوو بەسەر یەکێتیدا هاتن هەر لە شەڕی حکومەتەکانەوە تا پیلانگێڕییە هەرێمی و نێوخۆییەکان بۆ لەناوبردنی، ئەگەر بەسەر هەر پارتیێکی تردا هاتبان ئەوە دەمێکە بوو ناوی لە ژیاندا رەش ببووەوە، بەڵام یەکێتی بە پشتیوانی شاری سلێمانی و بە وەرگرتنی نەفەسی ژیان لەو شارەوە بەسەر هەموو کەسپ و هەوراز و کەندەڵانەکاندا بە سەرکەوتوویی تێپەڕی تا ئەوەی مام جەلالی لە وێستگەی سەرۆک کۆماریی عێراق دانا. بە کورتییەکی یەکێتی بە هەموو شێوەیەک قەرزاری سلێمانی و خۆبەختکاریی نەوەکانی ئەم شارەیە و بەبێ سلێمانی و نەوە یەک لە دوای یەکەکانی نەدەکرا هێزێک بە ناوی

یەکێتییەوە لە بووندا هەبووایە.
هەروەک پێشتریش پەنجەم بۆ راکێشا یەکێتی لە دوای وەرگرتنی دەسەڵات “1992” هەتا ئێستا نەک هیچ پادداشتێکی سلێمانی نەداوەتەوە، بگرە لەم چەند ساڵەی دواییدا بە تەواوەتی فەرامۆشیکرد و بە هەموو شێوەیەک سزای دەدا، ئەمەش دووجار مایەی ناڕەزایی خەڵکی شارەکە بوو: یەکەم وەک هاووڵاتییەکی دانیشتووی کوردستان خزمەت ناکرێن. دووەم: وەک سلێمانی کە ئەجری زەریان لەسەر یەکێتییە لە بری پاداشتدانەوە سزا دەدرێن. ئەم جارە سلێمانی لە 2009-7-25 جامی تووڕەییەکانی چووە حاڵەی رژانەوە و بە رێگایەکی دیموکراتی، یەکێتی سزا دا و دەنگی خۆی لەهەڵبژاردندا بۆ لیستی گۆڕان دا. من پێشتر ویستم بنووسم سلێمانی تۆڵەی لە یەکێتی کردەوە، بەڵام لە بەرئەوەی کولتووری تۆڵە ریشەیەکی خێڵەکیی هەیە و فینۆمینێکی سەردەمی رەوەندییە، نەمویست بڵێم “تۆڵە بۆ سەبرە ئەمما بە زەبرە”، چوونکە لە دیتنی خێڵەکیدا هێز و خێڵەکان بەرپرسن لە تۆڵەکردنەوە نەک یاسا و رێگەی شارستانییەکان، بەڵام دەنگ نەدانی سلێمانی بە یەکێتی بە رێگەیەکی ئاشتیی و شارستانی و دیموکراتی بوو. من ناڵێم پرۆسەکە دیموکراتی بوو بەڵکو دەڵێم ئامڕازێکە کە هەڵبژاردنە ئامڕازێکی دیموکراتی و سەردەمانەیە.
بۆیە سلێمانی ئەم جارەش رەشەبایەکی تری هەڵکرد و ئاوێزانی زریانی گۆڕان بوو. من لەوە دەنیام سلێمانی هەتا سەر لەگەڵ ئەو هێزەشدا نامێنێتەوە کە ئێستا ناوی “گۆڕان”ە، ئەگەر ئەو هێزە بەردەوام خۆی نوێ نەکاتەوە و پێ بە پێی قۆناغەکان نەڕوات و لەگەڵ رۆحی سەردەم خۆی نەگونجێنێت.
دوای هەژدە ساڵ لە راپەڕینی ئازاری 1991، بۆ جاری دووەم سلێمانی بەشێوەیەکی ئاشتییانە و هاوچەرخانە راپەڕی، جاری یەکەم راپەڕی بۆ وەدەرنانی بێگانە و لە رێگەوە دەرکێشانی ستەمی نەتەوایەتی، جاری دووەمیش بۆ بنبڕکردنی گەندەڵیی و مافیایی دەسەڵات و چێکردنی دادی کۆمەڵایەتی و دەسەڵاتی یاسا و یەکسانی تاک وەک هاووڵاتییەکی رەسەنی وڵات. سلێمانی لە2009-7-25 مەسجێکی نوێی دا بە گوێی سەرجەم بزووتنەوە و هێزە سیاسییەکاندا کە جارێکی گۆڕاوەتەوە بۆ ماکی رەسەنی خۆی و هەروا بەردەوامە لە سەرمەشقبوونی هەموو ئاڵوگۆڕێکی خێرا و نوێ. دواجار پێی وتین سلێمانی دێوێکی نوستووە لەگەڵ هەر بە خۆ بەرهاتنەوەیەک بێگومان پەرچوویەک دەخوڵقێنێت.

وتەیەک لە کۆتاییدا

ئەگەر چەند کاتژمێرێک کات بۆ دیار خوێندنەوەی دیرەکی سلێمانییەوە بسووتێنین، راستییەک هەیە هەرگیز ناتوانین خۆمانی لێ ببوویرێن:

سلێمانی شارێکی پڕ جموجۆڵ و یاخیگەرە و هەمیشە دەرگاکانی واڵایە بۆ وەرگرتنی بیر و روانگەی نوێ و بەردەوامیش ئامادەیە بۆ خۆ تازەکردنەوە و بیناکردنەوەیەکی نوێی خودی خۆی. (ئەوەتەی شاری سلێمانی دروستکراوە، لە نێو گۆمی خوێن و فرمێسکدا نقووم بووە، بەڵام هەرگیز ڕۆژێ لە ڕۆژان چاوی ڕۆڵەکانی نەنوستووە، ئەگەر نووستبێتیش، دڵی بەخەبەر بووە، بۆیە سەری سنەوبەری سەوزی، باڵای بەرزی شار نەچەمیوەتەوە، جەستەی لە خوێن هەڵکێشراوی نەمردووە و ناشمرێ، مەگەر وەک درەخت بیبڕنەوە و بە پێوە بمرێ) “16”.
سلێمانی لە 7-25 جارێکی تر ئیسپاتی کرد هەرگیز نانوێ و چاو داناخات لە حاست تەراتێنی گەندەڵکاران و ئەوانەی کوردستان لە باخی جەنەتەوە دەکەن بە شیوی وەیلی دۆزەخ.

پەڕاوێز:

1- جەمال بابان “سلێمانی شارە گەشاوەکەم”، بەرگی یەکەم، چاپی یەکەم، بەغداد 1992، ل 12-24.
2-محەمەد ئەمین زەکی بەگ “تاریخی سلێمانی وە وڵاتی”، ئامادەکردنی: ڕەفیق ساڵح، سلێمانی 2006، بنکەی ژین، لاپەڕە 66.
3-د.حوسێن محەمەد عەزیز “شەکرە شارەکەم سولەیمانی”، چاپی یەکەم، سلێمانی 2003، لاپەڕە 119.
4- کلودیۆس جیمس ریچ “گەشتی ریچ بۆ کوردستان 1820″، و:محەمەد حەمەباقی، چاپی یەکەم، تەورێز 1992، لاپەڕە 105.
5-ئاکۆ عەبدولکەریم شوانی “شاری سلێمانی 1918-1932 لێکۆڵینەوەیەکی مێژوویی- سیاسییە”، چاپی یەکەم، سلێمانی 2002، لاپەڕە 97.
6-مامۆستا جەعفەر “شاری سلێمانی ململانێی گروپە کۆمەڵایەتییەکان 1820-1920″، چاپی دووەم، سلێمانی 2006، لاپەڕە 105.
7-عبدالرزاق الحسني “تاريخ الوزارات العراقية”، الجزء الثالث، الطبعة السابعة، بغداد 1988، ص 15.
8-فاتح ڕەسوڵ “بنچینەی مێژووی بیرەکەی چەپ لەکوردستان”، چاپی دووەم، سلێمانی 2005، لاپەڕە 282.
9-د.ئاکۆ عەبدولکەریم شوانی “شاری سلێمانی 1932-1945 لێکۆڵینەوەیەکی مێژوویی– سیاسییە”، چاپی یەکەم، سلێمانی 2008، لاپەڕە 85.
10-کریس کۆچێرا “کورد لەسەدەی نۆزدەو بیستدا”، و:حەمەکەریم عارف، چاپی دووەم، سلێمانی 2004، لاپەڕە 169.
11-دیڤید ماکداول “مێژووی هاوچەرخی کورد”، و:ئەبوبەکر خۆشناو، بەرگی دووەم، چاپی یەکەم، سلێمانی 2003، لاپەڕە 605.

12- عەلی خالید حەمید “کاکەمەم بۆتانی” (لە دووتوێی یادداشتی شاردا)، چاپی دووەم، سلێمانی 2003، لاپەڕە 116.
13- مەیجەر سۆن “سلێمانی ناوچەیەک لە کوردستان”، و: مینە، چاپی یەکەم، سلێمانی 2007، لاپەڕە 40.
14- د.حوسەین محەمەد عەزیز “شەکرە شارەکەم سولەیمانی”، چاپی یەکەم، سلێمانی 2003، لاپەڕە 125.
15- رەفیق حیلمی “یادداشت” چاپی سێیەم، سلێمانی 2003، لاپەڕە 57.
16- حوسەین محەمەد عەزیز “برایەتی درەزنانە”، چاپی یەکەم، سلێمانی 2005، لاپەڕە 217.

*ئیبراهیم پاشا کوڕی ئەحمەد کوڕی خالید پاشای بابانە و ساڵی 1873 لە جێگەی مامی بە میری بابان دانراوە و تا ساڵی 1800 واتە بە ماوەی حەڤدە ساڵ میری بابان بووە.

*ئەم شیکارییە لە ژمارە (66)ی گۆڤاری (نەوەند) لە مانگی ئابی 2009 بڵاوبووەتەوە.

ڕۆمان: سەرزەمینی زیکزیکە.. عومەر سەید

نووسەر: عومەر سەید
دیزاینی ناوەوە : جەبار سابیر
بەرگ: زەردەشت رەئوف
بابەت: ڕۆمان
چاپ: یەکەم : 8102
چاپخانە: چاپخانەی یاد
تیراژ: 011 دانە
نرخ: 111٠ دینار
لە بەڕێوەبەرایەتیی گشتیی کتێبخانە گشتییەکان
ژمارە)0100(ی ساڵی 8102ی پێدراوە

بۆ خوێندنەوەی ئەم ڕۆمانە کلیکی ئێرە بکەن..

هەرێمى كوردستان مەخەنەبەر لەدەستدانى نيوەكەى ترى خاكەكەى.. ڕەسوڵ بۆسكێنى

لەكاتى شەڕى داعشى دژە مرۆڤدا جيهان هاتە سەرخەت، لەبەرامبەر قارەمانێتى پێشمەرگە و بەشدارى هەرێمى كوردستان لەو شەڕە نەگريسەدا، لەزۆربەى وڵاتانى جيهان لەستايشى قارەمانێتى پێشمەرگەدابوون، بەشێوەيەك دەوترا پێشمەرگە لەجياتى مرۆڤايەتى ئەو شەڕەدەكات، ئيتر ستايشى پێشمەرگە و ناوى كورد لەبەرزيدا دەدرەوشايەوە، شكۆى ناوى كورد و داهاتووى زۆر گەش دەبينرا، بەڵام كاتێك هەڵمەتى ئەنجامدانى ڕيفراندۆم ڕاگەيەنرا، لەناوخۆ و دەرەوە دەنگى ناڕەزايى بەرزبووەوە، هەموو ئەنجامەكە گۆڕا دۆست و نەيارمان ئەوانەى پشتگيرى كورديان دەكرد، كەوتنە ڕەخنە و سەرزەنشت كردنمان، دژى ئەنجامدانى ڕيفراندۆم، تەنانەت وەزيرى دەرەوەى ئەمريكاش نامەى بۆ سەرۆكى هەرێم نارد و داواى دواخستنى ڕيفراندۆمى كرد، بەڵام ئەوكات سەرۆكى هەرێم سووربوو لەسەر ئەنجامدانى ڕيفراندۆم و ئەوانى تريشى لەگەڵ خۆى ڕاكێشايە مەيدانەكە بۆ ئەنجامدانى ڕيفراندۆم، ئەمەش بووە مايەى ئەوەى وڵاتە زلھێز و بڕياربەدەستەكانى دنيا پشتيان لەهەرێم كرد و وڵاتانى هەرێميش كەوتنە سزادانمان، ئەمريكا و هاوپەيمانانيش بۆ بەزەيى حكومەتى عيراق و هاوكارەكانى بەجێهێشتين، لەئەنجامدا نيوەى خاكى باشوورى كوردستانمان لەدەستدا، كەبەخوێنى گەشى رۆڵەكانى كورد ئازاد كرابوو، بەمەش شكۆى هەرێمى كوردستان كەوتەبەر ڕەحمەتى نەيارەكانى، ئەوەندەى نەمابوو كارەساتى گەورە ڕووبدات، لەهەڵدێر گەڕاينەوە، ئەمەش ئەنجامى سەركێشى و بڕيارى بێ بەرنامەيى و گوێ نەگرتن بۆ دۆست و شارەزايانى سياسى بە تايبەت ئەمريكا و هاوپەيمانان.

ئەمجارەش لەسەرەتاى كابينەى تازەى حكومەتى هەرێم و دەسەڵاتى

سەرێکی حکومەت، خەڵکی هەرێمی کوردستان ئومێدی زۆریان لەسەر هەڵچنی بوو، بەڵام بەپێچەوانەی ئومێدی خەڵك سەرەڕای باری خراپی ئابووری و نەبوونی مووچە، نیگەرانیەکان زیادی کرد، ئازادیەکان بەرتەسکتر کرانەوە، تا دواجار گەیشتە زیندانی کردنی چالاکوانانی سیاسی و ڕۆژنامەنووسان لە بادینان، بەتاوانی جاسوسی تاوانبارکران، هەرچەندە لەناوخۆی هەرێم دەنگی ناڕەزایی شەقامی کوردی بەرزبووەوە لە بەرپەرچدانەوە و ڕەتکردنەوەی بڕیاری دادگا، کەسایەتی و چالاکانی مافی مرۆڤ و ڕێکخراوەکانی کۆمەڵگای مەدەنی ڕەخنەی توندیان گرت و داوای پێداچوونەوەی بڕیارەکەیان کرد، کەچی لەبری ئازادکردن حوکم دران و کونسوڵخانەی ئەمریکا و ئەڵمانیاش هاتنە ناو بابەتەکە، بەهۆی کاریگەری ئەم کارە دەنگی ناڕەزایی تەنیا لەناوخۆ نەمایەوە، زۆر لەوڵاتانی دنیا بەتایبەت ئەمریکا و ئەڵمانیا و فەڕەنسا و بەریتانیا و یەکێتی ئەوروپا ڕەخنەی توندیان لەهەرێم گرت، لەسەر بەرتەسکتربوونەوەی ئازادی ڕادەبڕین و چالاکیە مەدەنیەکان و حوکمدانی زیندانیانی بادینان، سنووردارکردنی ئازادی ڕۆژنامەگەری لەکوردستان، ئەمەش کاریگەری زۆری کردەسەر سومعەی کورد و ناوبانگی حکومەتی هەرێم و داهاتووی نەتەوەکەمان، بەڵام نەحکومەت و نەدادگا گوێیان بۆ ئەم هەموو دەنگە ناڕازیە نەگرت و سوور بوون لەسەر بڕیارەکەیان، ڕەنگە دواتر بابەتی ریفراندۆم و زیندانیانی بادینان جیاوازبن، بەلام لە ئەنجامدا هەردووکیان ناڕەزایی ناوخۆ و دەرەوەیان لێکەوتەوە و هەمان ڕەنگدانەوەی خراپیان دەبێت بۆ سەر ئەزموونی هەرێمی کوردستان، هیچ باوەڕ ناکرێ هاوپەیمانان و دەوڵەتە بڕیاربەدەستەکانی دنیا لەبەرامبەر گوێ پێنەدان و کەموکوڕیەکانی هەرێم بێدەنگ بن، بۆیە مەترسی ئەوە دەکرێت، وەك چۆن بەهۆی ڕیفراندۆمەوە سەرەڕای پشتیوانی دۆستەکانمان نیوەی خاکی هەرێممان لەدەستدا و کەوتینە بارودۆخێکی نەخوازراو، ئەمجارەش هەرێم بەهۆی گوێنەدان بە ناڕەزایی ناوخۆ و وڵاتانی دەرەوە، هەرێم بکەوێتە بارودۆخێکی نالەبار و ئەنجامی نەرێنی زۆری هەبێت لە داهاتودا، بەتایبەت کە کورد نە پشتیوانێکی بەهێز و نەداپێدانانێکی بەهێزی نێودەوڵەتی هەیە، بۆیە هەمیشە کورد خراوەتە بەر بەزەیی دەوڵەتانی سەردەست و بەکێشەی ناوخۆی دەوڵەتەکان خۆیان سپاردووە.

بۆ داهاتوویەکی گەش و مسۆگەر پێویستە بڕیار بەدەستانی حکومەتی هەرێم لەبەرامبەر دەنگی ناڕەزایی نەرمی بنوێنن و بۆ ڕازیکردنی شەقامی کوردی و نیشاندانی وێنەیەکی جوان بۆ ولاتان تاکە ڕێگا بڕیاری دروست ئەوەیە دیموکراسی و مافی مرۆڤ و ئازادی ڕۆژنامەگەری لە هەرێم زیاتر گرنگی پێ بدرێ و ئەنجامی سەرکێشی ڕیفراندۆم دووبارە نەکەنەوە، ئەگینا زیانی ئەمجارە زۆر گەورەتر دەبێت،

بەلەدەستدانی شکۆی هەرێم و چارەنووسی کورد دەکەوێتەبەر داهاتوویەکی نادیار و نەخوازراو.

نۆ چوارینە لە عەبدولوەهاب بەیاتییەوە.. و : نەژاد عزیز سورمێ

(1)
مەسیح خوێنی خۆی بە پاشای کەر فرۆشت
شۆڕشگێڕانیش بەزین و
چیهان لە چڵپاودا نوقم بوو
ڕووپۆشی گاڵتەجاڕانیش کەوتنە زڵکاوەکانی شەرمەزاری .

(2)
ئاگرم لەسەر پێخەفی خۆشەویستیم کردەوە
لەبەر دەرگایاندا بەجێی هێشتم پیر ببم ، بڕوخێم
سووتاندمی ، بە خۆڵەمێشییەوە فووی پیا کردم و
وەکو مار لە دیواریدا نووستی .

(3)
هەڵکەن بە وشە پەتکیان پساند
کەوتنە تاریکایی بیران
پاڵەوانی سەر پەتکانیش
وەك توانەوەی شێوانی شەو لە ڕۆژدا ، توانەوە .

(4)
سوکرات !
دەبێ مانایەك ببینینەوە و بەروانکەکان بدڕێنین
دەبێ بیبڕێنینەوە
دەبێ پێستی مەڕ دابماڵرێ و ئەو شێواویە بدرێتە بەر شواڕکان .

(5)

سیاسیە پیشەوەرەکان دارەمەیتان ساف دەکەن
تۆش لە غوربەتدا نە دەژی و نە دەمری
لە چاوەڕوانی ڕێگران
بەفر و ئەستێرە و یاقووت دەتشێرنەوە .

(6)
دەبێ هەڵبژێرین
باهۆز بگرین و سفران بخوولێنینەوە
دەبێ مانایەك لە پشت بێهوودەیی ژیان بدۆزینەوە
ژیان لەم جەمسەرە داخراوەدا خۆکوژییە .

(7)
دەبێ ڕۆما بڕوخێ و
لەو خۆڵەمێشەدا گەش بێتەوە ئاگر
برووسکە درەختان بسووتێنێ
دەبێ لەم کۆرپەڵە مردووەدا لەدایك بن ش□□شقان .

(8)
دەگەڕێینەوە ، کێ دەزانێ ، ناگەڕێینەوە
بۆ دایکە زەمین کە کۆرپەی ئومێدی چاوەڕوانکراوی
لە هەناویدا هەڵدەگرێ و قووڵی ئەم خەم و بەڵێنانە
پەپوولەی بوون بە دەوری ئاگرماندا دەخوولێتەوە .

(9)
مردووی زیندوو بێ نان و بێ ئامانج
فوو لە خۆڵەمێش دەکا
بەڵکو نیشاپور
وەك مار بەرگی خەمی دادەکەنێ و کۆت دەپسێنێ .

▪ لە (عبدالوهاب البیاتی – الاعمال الشعریة) بەشی دووەم
بڵاو کردنەوەی (المؤسسة العربیة للدراسات والنشر) –
بێرووت 1995 ل 95 .

نامەیەکم بۆ شوان سەعیدی شاعیر کە کەس نازانێ لە کوێیە.. نەوزاد بەندی

شوانە ..
ئێستا سەعات یەک و هەژدە خولەکی دوای نیوە شەوە و
هەر ئێستا بوو بە یەک و نۆزدە خولەک ..
لەگەڵ ئەوەی سەینە دیدارم لەگەڵ فیتەر و
یەک دنیا بەگاری تردا هەیە ،
کەچی حەزم کرد بە کەمەڵێ ووشەی ماندووی خەم ،
تەپ و تەزاویت بکەم ..
ئە توخوا لەبرە گوێ کوا ،
هەتا گوێبارانت کەم ؟
لەبرە گوێ کوا ..شوانە .لەبرە گوێ کوا ؟
ئاخر توخوا
شوانە ، لەبرە گوێ کوا ؟

لەم قەفەزە ژەنگاوییەدا ،
کە سەدان ساڵە ژەنگ گرتوویەتی و
کەچی یەک تەلیشی ناپسێ ..
ئاخر توخوا تۆ شتی وات بینیوە ،
قەفەزێک سەدان ساڵە ژەنگ خواردبێتی و
یەک تەلیشی نەپسێ ؟؟
ئەزانی بۆ سەدان ساڵە
ژەنگ گرتوویەتی و یەک تاڵیشی ناپسێ ؟
ئەزانی بۆ ..؟
چونکە خۆمان ..
بە دەست و پەنجە و لوولاقمان ،
ڕۆڵی شیشەکانی قەفەز ئەگێڕین و
ئەوەندە لە ئازادی ئەترسین ،
هەر نەبێتەوە .
تەنانەت دەرگایەکیش بکرێتەوە ،
خۆمان حازر کردووە ببین بە دیوار ..
تەنانەت دیکتاتۆرێکیش کۆرونا بیکوژێ ،
ئامادەین لەسەر پشتی خۆمان

ببین بە تێڵاو دار
لە پێی خۆمانا ببین بە سندم
لە مەچەکی خۆمانا ببین بە کەلەپچە
لە ملی خۆمانا ببین بە پەتی سێداره
له موچەی خۆمانا ببین بە پاشەکەوت و
لێبڕین ..
ئەزانی چەند حەزمان لە کارەساتە ؟
شوانە .. ئەزانی هەموومان ئاڵودەی
کۆیلایەتی بووین ؟
تۆ ئەزانی لەگەڵ نەهامەتیدا گەز گەز باڵا ئەکەین ؟
لەگەڵ نەبوونیدا ، ژنەکانمان ئاوس ئەبن ..
تۆ ئەزانی لەگەڵ درۆدا چەند ڕێکین ؟
لەگەڵ خیانەتا چەند ڕوو سوورین ؟
تۆ ئەزانی لەگەڵ ترسنۆکیدا ،
چەند شانازیمان تیا ئەڕوێ ؟
مەدالیا بە مەدالیا ئەڵێ خۆت لادە ، بەسنگمانەوە ..
قسەی زل بە بەقسەی زل ئەڵێ خۆت لادە
بە زمانمانەوە ..

ئەزانم تۆ کەیفت بە سیاسەت نایەت شوانە ..
ئەترسی ڕەنگی تابلۆکانت لێ تێک دا ..
ئەزانم حەز ناکەی سیاسەت
دەلاقەی باراناوی شیعرەکانت
بە دوکەڵ ڕەشکا ..
ئەزانم حەز ناکەی سیاسەت ،
باخچە پڕ لە هەنگ و گوڵەکانت ، بۆ پڕ کا لە بۆنی کەلاکی گەنیو و
.. بەرازی بەلەسە .
ئەزانم ..
بەڵام من کە کوڕی ناو جەنگ و
ڕاکردووی ناو هەرای کودەتا و
ئاهەنگی ناوەختی ناو حیزب و
برینداری ناو تەقەی خۆشی
سەد باره هەڵبژاردنەوەی خاوەنشکۆم ..
زاریشم ببەستم ،
هەمدیسان برژانگم ،
دنیایەک مەشهەدی
نوشوشتی ئەکێشێ .

دنیایەک جڕت ئەنێ بە حەوش دیواری
ئەوانەی
لە کارتۆن پەیدا بوون
کەچی پیس خەریکی
تێکدانی
داهاتووی من و تۆن .

بەس شوانە
حەزم ئەکرد
عەسرێکیان
ل□ بەردەم چایخانەی شەعبدا
یان لەلای گوزەری
عەرەبانەی دوای سەعات دووی
جادەی
کاک ئەحمەد ،
بتبینم ..
تەماشای هەناسە و
حەسرەتی مامۆستا و
عەرەبانچی بکەین و ..
بزانین چەند قورسە ژیان لێرە ..
چەند خێرا کات ئەڕوا ،
بۆ ئەوەی یەک دنیا
مرۆڤی بێ لایەن
نەدەستیان
بگاتە لەتێ نان
نە دەمیان بگاتە قومێ ئاو ..

حەزم کرد
ل□ بەردەم چایچیەک
بە سینی ،
چای خەڵوز ئ□ فرۆشێ
ڕاوەستین
چایەکت بۆ بکڕم ..
دوو سیگار گڕ بدەین ..
دوا سیگار ..
نەک ل□ بەر تەندروستی سیەکان ..
نا ..ل□ بەر کەمپینێ ،

ل□ دزی شقارتە ..
ئێ ئاخر میللەتێ ساڵانە گڕ ئەگرێ ،
کفرە کفر شقارتە و
ئاگری
پێ بدرێ ..
تۆ بینیت ئەو تەیرەی
لە عەشقی هێلکەکان ،
مایەوە ..تا سووتا ؟
تۆ بینیت ..؟
تۆ بینیت ، چەند جوانی ،
ئەسوتێ ..
تا زیاتر گیرفانی
مافیایەک
هەڵتۆقێ ؟
تۆ بینیت ؟

ئەزانم هەمدیسان ،
سیاسەت ئەڕواتە
پاوانی شیعرێکت ..
هەمدیسان ،
مرواری
تاقێکت ئەکەوێ و ..
نازانی
چۆن جاڕی بۆ بدەی .

دەی قەینا ..
دوا،سیگار ئەکێشین .
دیوانێک کە هیچ کەس نەیکڕی ..
کە ناکەس تاتوانی
شیعری لێ دزی ..
ئەیکەمە دیاری بۆت ..

ئەڕۆمە
گەلەری پڕ وێنەی تەمایت ..
ئەڕوانم
بۆ کۆشکی
ڕوخاو و
خەماویت ..

لەو سەری کۆڵانی
کۆپلەیەک ئەوەستم ..
ل□ بەردەم
تاوێکی ناوەختی دێڕێکتا ،
بێ چەتر ..
چاوەڕێی خۆم ئەکەم بێتە خوار ..
ئەزانی چەند ساڵە ،
بە بێ خۆم ، ئەگەڕێم ؟
هەندێ جار ،
بۆ ساتێ
تارمایی خۆم دیارە و
دیار نیە ..
وەک لەتیف هەڵمەتم
بەسەردێ و ..
هەم یارە و .. یار نیە ..

دوای ئەوە ت□ ب□ □□
پێشبڕکێی شیعرەوە و
منیش
بۆ
سۆراخی پشکۆیەک
لە شارێک ژیلەمۆ

ئێستاکە سەعات بوو
بە یەک و پەنجا و نۆ
خولەکی بەیانی و
هەر ئێستایش
بو
به